

Opinnäytetyö (YAMK)
Sosiaali-alan koulutusohjelma
YSOSIS15
2017

Minna Lehtinen

HYVÄN PUOLELLA!

– Vapaaehtoistyön kehittäminen Raision
kaupungin perhepalveluissa

OPINNÄYTETYÖ (YAMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma

2017 | 65+3

Ohjaaja Anssi Lähde

Minna Lehtinen

HYVÄN PUOLELLA!

- Vapaaehtoistyön kehittäminen Raision kaupungin perhepalveluissa

Lapsiperheiden auttaminen ja tukeminen jo varhaisessa vaiheessa on tärkeää. Tänä päivänä kunnissa on kehitetty ennaltaehkäiseviä palveluja. Vapaaehtoistyön kautta voidaan myös auttaa ja tukea lapsiperheitä varhaisessa vaiheessa ja näin vaikuttaa heidän hyvinvointiin. Vapaaehtoistyön kautta saatavia resursseja on vielä paljon käyttämättä.

Kehittämishankkeen tavoitteena oli saada vapaaehtoistyö näkyvämmiin esille ja selkeämmin koordinoituna Raision kaupungissa. Tavoitteena oli tuottaa yhteinen sivusto, jonka kautta kaupunki, järjestöt ja seurakunta voivat tarjota vapaaehtoistyötä ja rekrytoida uusia vapaaehtoisia. Sivuston kautta ihmiset voivat myös tarjota ja pyytää apua. Kehittämishankkeen tavoitteena oli myös ottaa käyttöön uusi vapaaehtoistyön toimintamuoto, joka vastaa lapsiperheiden tarpeisiin.

Kehittämishanke toteutettiin 2015 - 2017 aikana. Toimintaympäristönä oli Raision kaupungin perhepalvelut, jossa itse toimin palveluohjaajana. Hanke eteni spiraalimaisesti ja menetelminä käytettiin kokeilevaa toimintaa, dialogisia keskusteluja, työpajaa ja konsultointia.

Kehittämishankkeen tuloksena otettiin elokuussa 2016 käyttöön Kirkkopalveluiden ylläpitämä valtakunnallinen Vapaaehtoistyö.fi-sivusto, joka on todettu selkeäksi ja toimivaksi. Sivuston kautta on saatu uusia innokkaita vapaaehtoisia tähän mennessä 50. Uutena vapaaehtoistyön toimintamuotona otettiin käyttöön oppilaiden yksilöllinen läksyvalmennus, jonka kautta saatiin kolme uutta läksyvalmentajaa. Läksyvalmennuksesta on hyvät kokemukset niin oppilaan, vanhempien, läksyvalmentajan kuin opettajankin näkökulmasta. Vapaaehtoistyön kehittäminen on myös parantanut eri toimijoiden välistä yhteistyötä entisestään ja edistänyt ihmisten hyvinvointia. Vapaaehtoistyön kehittäminen jatkuu tämän kehittämishankkeen jälkeekin yhteistyössä eri toimijoiden kanssa, joten vapaaehtoistyö juurtuu hyvin Raision kaupungin palvelujärjestelmään.

Kehittämishanke toteutettiin Raision kaupungin perhepalveluissa yhteistyössä kaupungin ikäihmisten palveluiden, kirjasto- ja kulttuuripalveluiden, viestinnän, Raision seurakunnan ja eri järjestöjen muun muassa Mannerheimin lastensuojelujärjestön ja Suomen Punaisen Ristin kanssa.

ASIASANAT:

vapaaehtoistyö, lapsiperheet, perhepalvelut, hyvinvointi

MASTER'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Social Services

2017 | 65+3

Instructor Anssi Lähde

Minna Lehtinen

ON THE SIDE OF GOOD!

- Development of voluntary work in the family services in the city of Raisio

It is important to help families at an early stage. Many cities have developed preventive services. With voluntary work it is possible also to help and support families at an early stage and thus affect their well-being. Resources available through voluntary work are still much unused.

The aim of the development was to make voluntary work more visible and more clearly coordinated in the city of Raisio. The aim was to produce a common site, through which the town and parish organizations can provide volunteers and recruit new volunteers. Through the site, people can also offer and request assistance. The aim was also to introduce a new form of voluntary work that corresponds to the needs of families.

The development project was carried out during the period of 2015 – 2017 in the family services of Raisio, where I work. The project advanced spirally and as methods were used experimental activities, dialogical discussions, workshops and consultations.

As a result of the development project in August 2016 was introduced Vapaaehtoistyö.fi -site maintained by Church services. The site was found simple and effective and 50 new volunteers were recruited. Homework coaching was introduced as a new form of voluntary work and it got positive feedback from pupil, parents, homework coach and teacher. The development of voluntary work has also improved the cooperation between different partners and further promoted the well-being Raisio citizens. Development of voluntary work is to be continued also after this project.

The development project was carried out in Raisio family services in cooperation with older people's services, library and cultural services, communications, Raisio parish and various organizations including the Organization Mannerheim Child Welfare and the Finnish Red Cross.

KEYWORDS:

voluntary work, families, family services, well-being

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 KEHITTÄMISHANKKEEN LÄHTÖKOHDAT	8
2.1 Rasion kaupungin perhepalvelut toimintaympäristönä	8
2.2 Hankkeen tausta ja tarve	11
2.3 Hankkeen tavoitteet ja kehittämistehtävät	12
3 MIKSI ON TÄRKEÄÄ TUKEA LAPSIPERHEITÄ?	15
3.1 Palveluiden kehittäminen Rasion kaupungin perhepalveluissa	15
3.2 Perhe-elämän muutoksia 2000-luvulla	18
3.3 Yksinäisyys perheissä	21
4 VAPAAEHTOISTYÖ OSANA PERHEIDEN TUKEMISTA	25
4.1 Vapaaehtoistyön määritelmiä ja tunnuspiirteitä	25
4.2 Vapaaehtoistyö suhteessa ammatilliseen työhön	28
4.3 Vapaaehtoistyön vaikutus hyvinvointiin	31
4.4 Vapaaehtoistyön yhteiskunnallinen merkitys	34
5 KEHITTÄMISHANKKEEN TOTEUTUS	37
5.1 Hankkeen lähtökohdat	37
5.2 Kehittämistoiminnan kuvaus	37
5.3 Hankkeen aikataulu	39
5.4 Hankkeessa käytetyt menetelmät	40
5.5 Hankkeen eteneminen syksy 2015 – tammikuu 2017	43
6 HANKKEEN TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET	50
6.1 Vapaaehtoistyö.fi-sivusto ja uusien vapaaehtoisten rekrytointi	50
6.2 Läksyvalmennus	52
6.3 Hyvinvoinnin edistäminen	54
6.4 Yhteistyön kehittyminen	55
6.5 Vapaaehtoistyön juurruttaminen ja jatkokehittäminen	57
7 ARVIOINTI	59
LÄHTEET	62

LIITTEET

Liite 1: Lehtijutut Raisio tiedottaa -lehdessä 08/16 ja 03/17

KUVAT

Kuva 1. Vapaaehtoistyön brändäys.	46
Kuva 2. Pyhä Martti -tintamareski.	47

KUVIOT

Kuvio 1. Raision kaupungin sosiaali- ja terveyskeskuksen organisaatio (Raision kaupunki 2017).	8
Kuvio 2. Raision kaupungin perhepalveluiden organisaatio (Hulkkonen 2016).	9
Kuvio 3. Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrä Raisiossa 2011–2014 (Hulkkonen 2015).	15
Kuvio 4. Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten hoitopäivät Raisiossa 2010–2014 (Hulkkonen 2015).	16
Kuvio 5. Perhemuodot Suomessa 2010–2015 (Tilastokeskus 2017).	23
Kuvio 6. Vapaaehtoistyön ja ammatillisen työn välinen suhde (Mykkänen-Hänninen 2007, 51).	29
Kuvio 7. Vapaaehtoistyö osana yhteiskunnallista osallisuutta ja sosiaalista pääomaa (Mykkänen-Hänninen 2007, 18).	35
Kuvio 8. Kehittämishankkeen spiraalimainen eteneminen (mukaillen Rantanen & Toikko 2009, 67).	38
Kuvio 9. Hankkeen toteuttaminen.	39

1 JOHDANTO

Pääministeri Juha Sipilän hallitusohjelman hyvinvoinnin ja terveyden kymmenen vuoden tavoitteissa on mainittu, että järjestötyö ja vapaaehtoistoiminta helpottuvat ja yhteisöllisyys lisääntyy. Näihin tavoitteisiin päästäkseen hallituksen kärkihankkeissa painotetaan muun muassa varhaista tukea ja ennaltaehkäisevää työtettä. Myös ihmisten osallisuutta ja kokemusasiatuntemuksen käyttöä halutaan vahvistaa. Muutoksen perustana on kumppanuus valtion, kuntien, järjestöjen, yksityisen sektorin, seurakuntien sekä työelämän toimijoiden kesken. (Valtioneuvoston kanslia 2015, 18.)

Tämän kehittämishankkeen aihe vapaaehtoistyön kehittäminen Raision kaupungin perhepalveluissa syntyi työelämälähtöisesti omaan työhön ja koko perhepalveluiden tavoitteisiin liittyen ja ennen kaikkea lapsiperheiden tarpeisiin kohdistuen. Yllä olevassa hallitusohjelmassa painotukset ja tavoitteet ovat samassa linjassa kuin kehittämishankkeeni tavoitteet, jotka ovat kehittää ja koordinoita vapaaehtoistyötä Raisiossa yhdessä eri toimijoiden kanssa. Toimin itse perhepalveluissa palveluohjaajana ja olen hyvällä näköalapaikalla lapsiperheiden tarpeiden suhteen. Vapaaehtoistyössä on vielä paljon käyttämättömiä resursseja, joka voisi olla perheiden apuna ja tukena varhaisessa vaiheessa.

Vapaaehtoistyö on ollut Raisiossa hajallaan eikä kenellekään ole ollut aikaa koordinoita sitä. Tämän saman olivat kokeneet myös muut kaupungin toimijat, kuten myös seurakunta ja järjestöt. Uusien vapaaehtoisten rekrytointi koettiin haastavana eikä siihen ollut olemassa yhteistä mallia eikä aikaa. Monella oli hyviä kokemuksia vapaaehtoistyöstä ja sen kautta tulleesta avusta. Järjestöt tai seurakunta vastaavat pääsääntöisesti vapaaehtoistyöstä, mutta kaupungin rooli on taustalla tärkeä esimerkiksi vapaaehtoistyön arvostamisen nostamisessa.

Kehittämishankkeen tehtävänä on saada kaupunkiin toimiva internet-sivusto, jonka kautta kaupunki, seurakunta ja eri järjestöt voivat tarjota palvelujaan ja sivuston kautta voi löytää avun, kuten myös rekrytoida uusia vapaaehtoisia. Tavoitteena on myös kehittää uusi vapaaehtoistyön toimintamuoto, joka vastaa jo varhaisessa vaiheessa lapsiperheiden tarpeisiin. Kehittämishankkeen toimintaympäristönä on perhepalvelut ja keskeisiä toimijoita ovat kaupungin palveluista perhepalvelut, ikäihmisten palvelut, kulttuuri- ja kirjastotoimi ja viestintä sekä Raision seurakunta ja järjestöistä varsinkin Mannerheimin lastensuojeluliitto ja Suomen Punainen Risti.

Vapaaehtoistyön kehittämisen tietoperustana on lapsiperheiden tukemisen tärkeys jo varhaisessa vaiheessa. Tätä kautta tarkastelen Raision kaupungin perhepalveluiden viime vuosien kehittämistyötä, jonka kautta lapsiperheiden palveluja on rohkeasti kehitetty ennaltaehkäisevään suuntaan. Kehittämisen myötä on saatu hyviä tuloksia aikaan. Tarkastelun kohteena ovat myös perhe-elämän muutokset 2000-luvulla. Perheiden arki on erilaista kuin aiemmin muuttuneen ajankäytön, kiireen, työelämän paineiden ja lähi-verkostojen niukkuuden vuoksi. Yksinäisyys näkyy tänä päivänä myös perheissä.

Tietoperustana on myös vapaaehtoistyö eri näkökulmista. Aluksi määrittelen vapaaehtoistyön, ja mitkä ovat sen yleisiä tunnuspiirteitä. Tulevaisuudessa vapaaehtoistyön rooli on kasvamassa ihmisten auttamisessa ja tukemisessa. Yhtenä tarkastelukohteena onkin vapaaehtoistyön suhde ammatilliseen työhön. Lopuksi käsittelen vapaaehtoistyön vaikutusta ihmisten hyvinvointiin ja yhteiskunnallista merkitystä.

Kehittämishanke toteutettiin syksystä 2015 tammikuuhun 2017. Hanke on edennyt spiraalimaisesti ja menetelminä on ollut kokeileva toiminta, dialogiset keskustelut, työpaja ja konsultointi. Tärkeää kehittämishankkeen etenemisessä on ollut hedelmällinen ja innostunut yhteistyö eri tahojen kanssa, mitä ilman hanke ei olisi onnistunut näin hyvin. Yhteistyön myötä on syntynyt hienoja ideoita, joita on toteutettu.

Kehittämishankkeen tuloksina on otettu käyttöön Vapaaehtoistyö.fi-sivusto, joka kokoaa eri tahojen vapaaehtoistyön muodot yhteen. Sivuston kautta on rekrytoitu uusia vapaaehtoisia. Uutena vapaaehtoistyön toimintamuotona on läksyvalmennus, joka tarjoaa lapsiperheille yksilöllistä apua läksyjen tekoon. Kehittämishankkeen myötä yhteistyö eri tahojen kanssa on parantunut entisestään ja ihmisten hyvinvointia on pystytty edistämään

Tässä kehittämishankkeen loppuraportissa kerrotaan aluksi hankkeen lähtökohdista, tausta ja tarpeesta sekä tavoitteista. Sen jälkeen edetään tietoperustaan kahden pääluvun verran. Seuraavassa luvussa tarkastellaan kehittämishankkeen toteutusta, josta siirytään hankkeen tuloksiin ja johtopäätöksiin. Lopuksi arvioidaan kehittämishankkeen onnistumista.

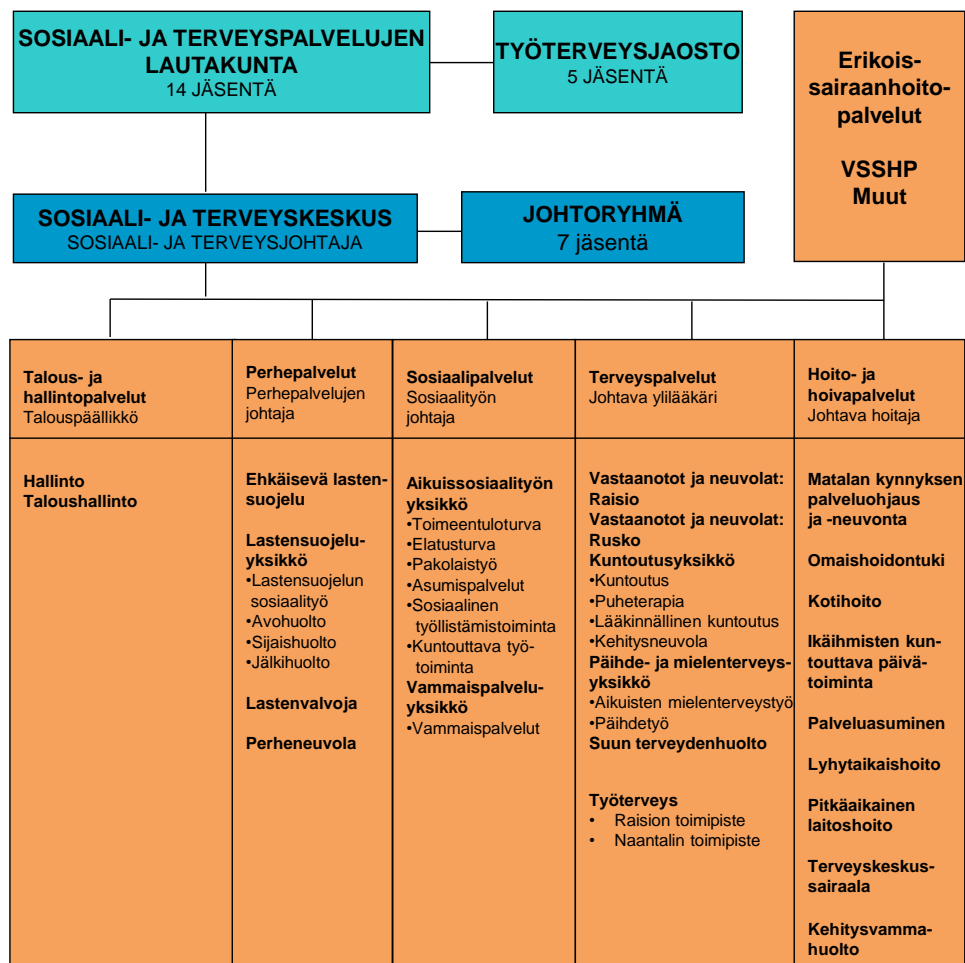
Vapaaehtoistyön kehittäminen on ollut mielenkiintoinen ja antoisa matka. Se on antanut paljon hyviä hetkiä meille kehittäjille, mutta ennen kaikkea vapaaehtoisille ja sitä kautta avun saaneille. Tämän loppuraportin myötä toivotan sinut tervetulleeksi mukaan tälle matkalle.

2 KEHITTÄMISHANKKEEN LÄHTÖKOHDAT

2.1 Raision kaupungin perhepalvelut toimintaympäristönä

Raision kaupungin perhepalvelut on yksi tulosalue sosiaali- ja terveyskeskuksen kokonaisuudessa.

RAISION KAUPUNGIN SOSIAALI- JA TERVEYSKESKUKSEN ORGANISAATIO

Kuvio 1. Raision kaupungin sosiaali- ja terveyskeskuksen organisaatio (Raision kaupunki 2017).

Raision väkiluku on noin 24 300 ja väestömäärä on ollut kasvussa vuonna 2016. Lapsiperheiden osuus koko väestöstä on noin 11 %. Väestönkasvu perustuu osittain muuttovoittoon kuntien välisessä muuttoliikkeessä. Muuta kuin suomea, ruotsia tai saamea äidinkielenään puhuvien määrä on kasvanut viime vuosina, mihin on selvästi vaikuttanut

maahanmuuttajien määrän lisääntyminen. (Raision sähköinen hyvinvointikertomus 2016). Raisio on yritysvoittoinen kaupunki, jossa on noin 1700 yritystä. 2000-luvulla Raisiosta on kasvanut merkittävä seudullinen kauppapaikka muun muassa Kauppakeskus Myllyn ja Ikean myötä. (Raision kaupunki 2017.)

Ruskon kunta ostaa Raisiolta sosiaali- ja terveystalvet, joten yhteistoiminta-alue käsittää kaikkiaan noin 31 000 asukasta. Tässä kehittämishankkeessa kehittämisen kohteena on Raision vapaaehtoistyö.

Perhepalveluissa työskentelee tällä hetkellä 45 työntekijää. Perhepalveluiden oma organisaatio koostuu johtotiimistä (vs.perhepalvelujen johtaja/ johtava sosiaalityöntekijä, vastaava sosiaalityöntekijä ja vastaava perhevalmentaja) sekä perhetyöstä ja perheneuvolasta ja perheiden sosiaalityöstä ja lastensuojelusta.

Kuvio 2. Raision kaupungin perhepalveluiden organisaatio (Hulkkonen 2016).

Perhepalveluiden perustehtävänä ja tavoitteena on ylläpitää ja tukea lasten ja perheiden hyvinvointia erilaisissa elämäntilanteissa sekä ennaltaehkäistä elämän muutostilanteisiin liittyviä riskejä. Tavoitteena on myös tukea perheiden arkea ja auttaa perheitä löytämään omat voimavaransa. Palveluja raamittavat muun muassa perustuslaki, sosiaalihuoltolaki, laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista, lastensuojelulaki sekä hallintolaki. (Sosiaalipalveluiden omavalvontasuunnitelma 2015.)

Perhepalveluiden strategisena visiona ja suurena tehtävänä on ollut viimeiset vuodet ”Lapset, nuoret ja perheet saavat apua ongelmiinsa mahdollisimman pian sitä tarvitessaan, mutta pystyvät enemmän itse ratkaisemaan eteen tulevia ongelmia ja auttamaan muita.” Pääministeri Sipilän hallitusohjelmassa mainitaan nyky-yhteiskunnan painotuksina esimerkiksi ihmisten vapaus ja vastuu rakentaa omaa, perheensä ja läheistensä elämää sekä luottamus ja kunnioitus toisia ihmisiä kohtaan. Tavoitteena on, että suomalaiset voivat paremmin ja kokevat pärjäävänsä erilaisissa elämäntilanteissa. Jokainen kokee voivansa vaikuttaa, tehdä valintoja ja ottaa vastuuta. Myös työpaikoille viedään käytäntöön perheystävällisiä toimintamalleja. (Valtioneuvoston kanslia 2015, 5). Perhepalveluiden arvot kuvastavat hyvin yllä mainittuja yhteiskunnan painotuksia:

1) Kunnioitamme ja palvelemme asiakkaitamme

- Pidämme mielessämme, että jokaisella lapsella on erityinen arvo saada kasvaa turvallisesti. Kunnioitamme kuitenkin asiakkaidemme asiantuntijuutta omista asioistaan ja pyrimme vahvistamaan heidän toimijan rooliin. Muistamme, että perhe tietää omista asioistaan eniten, ja että jokaisessa perheessä ja ihmisessä on piileviä voimavaroja. Emme luule tietävämmme paremmin, emmekä vaivu koskaan epätoivoon.

2) Kehitämme koko ajan työtämme ja olemme kekseliäitä

- Mikään työtapa ei ole lähtökohtaisesti toista parempi. Kokeilemalla ja arvioimalla jatkuvasti yhdessä asiakkaiden kanssa työtämme voimme kehittää sitä vaikuttavampaan suuntaan. Uskallamme kokeilla rohkeasti (mutta kuitenkin eettisesti vastuullisesti) erilaisia asioita, ja myös epäonnistua, mieluummin nopeasti. Jokaisella on vastuu hakea ja antaa aktiivisesti palautetta työstämme, ja muuttaa toimintaa tarvittaessa – ja mieluummin jo ennen kuin pakottavaa tarvetta on.

3) Otamme vastuun ja olemme sinnikkäitä

- Kannamme vastuun luoksemme tulevista asiakkaista ja hoidamme heidän asioitaan sitoutuneesti. Kannamme vastuun toiveikkuuden ja hyvän työskentelysuhteen ylläpitämisestä – myös työyhteisössämme. Otamme vastuun myös perheiden tilanteiden ja perhepalveluiden yleisestäkin paranemisesta: teemme vaikuttamistyötä ja autamme muita auttajia. Emme pelkää ottaa vastuuta vaan tahdomme olla ratkaisupelaajia. (Hulkkonen 2014.)

Perhepalveluiden lisäksi hankkeen toimintaympäristönä on osittain myös muut kaupungin toimialat, esimerkiksi päiväkodit, koulut ja kirjasto. Perhepalvelut toimii koko ajan tiiviissä yhteistyössä päiväkotien ja koulujen kanssa auttamalla niiden kanssa yhdessä perheitä. Viime syksystä lähtien päiväkodeilla on ollut nimetyt perhetyöntekijät ja jo aiemmin päiväkodit saivat nimetyt sosiaalityöntekijät. Alakouluilla on oma psykiatrinen sairaanhoitaja sekä nimetyt sosiaalityöntekijät kuten myös yläkoulussa. Kirjastossa oli ”Lainaa perhevalmentaja” -palvelu vajaa vuosi sitten.

2.2 Hankkeen tausta ja tarve

Raision kaupungissa vapaaehtoistyö on ollut hajallaan eikä sen koordinoiminen ole ollut kenenkään vastuulla. Kaupungin toimijoista ikäihmisten palveluilla on ollut vapaaehtoisia jonkin verran vanhusten apuna. Myös kirjastolla on ollut ”Lue ääneen ikäihmiselle” -kampanja. Raision seurakunnalla on ollut paljon vapaaehtoisia varsinkin diakoniatyössä ja eri järjestöt kuten Mannerheimin lastensuojeluliitto ja Suomen Punainen Risti ovat tahoiltaan rekrytoineet vapaaehtoisia. Useamman kerran vuosien varrella eri toimialoilla on kuitenkin mietitty, miten vapaaehtoistyö saataisiin paremmin organisoitua ja koordinoitua. Jokainen on ollut samaa mieltä, että vapaaehtoistyössä on paljon resursseja hyödyntämättä. Myös perhepalveluissa olemme miettineet, miten voisimme auttaa vielä paremmin ja varhaisemmassa vaiheessa lapsiperheitä. Olemme kehittäneet viime vuosina omia palveluitamme, mutta tarvetta on myös vapaaehtoistyön kautta tulevalle avulle.

Toimin perhepalveluissa palveluohjaajana, joten olen hyvällä näköalapaikalla suhteessa lapsiperheiden tarpeisiin. Minulla täytyy olla hyvin eri palvelut tiedossa. Samalla voin huomata jonkin perheen kohdalla, että jokin palvelu puuttuu. Koen, että vapaaehtoistyön kautta olisi mahdollista saada nykyistä paremmin varhaista apua ja tukea perheille, kunhan vapaaehtoistyötä kehitettäisiin yhdessä eri toimijoiden kanssa.

Hyvät kokemukset tuovat aina uskoa ja intoa asioihin. Niin myös vapaaehtoistyön kehittämiseen. Tiivistimme pari vuotta sitten yhteistyötä Varsinais-Suomen MLL:n Raision yhdistyksen Kylämummi- ja vaaritoiminnan kanssa. Kylämummi- ja vaaritoiminta oli ollut Raisiossa jossain määrin näkymätöntä ja osa toiminnassa olevista oli jo niin iäkkäitä, että olivat lopettaneet ja tai lopettamassa. MLL oli yrittänyt rekrytoida uusia kylämummeja ja -vaareja, mutta uusia innokkaita ei tuntunut löytyvän. Samaan aikaan perhepalveluissa huomasimme, että monen perheen isovanhemmat asuivat monen sadan kilometrin päässä, olivat kuolleet tai he eivät olleet jostain syystä perheen elämässä mukana. Halusimme tarjota perheille omaa ”varamummiä tai -vaaria”. Järkevin yhteistyökumppani oli MLL ja Kylämummi- ja vaaritoiminta.

Tehostimme rekrytointia ottamalla mukaan kaupungin vanhusneuvoston ja järjestimme yhdessä heidän kanssa tilaisuuden kaupungintalolla. Markkinoimme kylämummi- ja vaaritoimintaa lehtijutuilla, Eläkeläisfestareilla ja tärkeimpänä väylänä kohtasimme ikäihmiä kasvotusten heidän omissa eläkeläisryhmissään. Saimme kaksinkertaistettua raisiolaisien kylämummien ja -vaarien määrän. Bonuksena saimme MLL:n Raision yhdistyksen innostumaan kokeilla pilottina yksittäisen lapsen kylämummi- ja vaaritoimintaa.

Kaksi lasta sai oman ”varamummin ja -vaarin” ja kokemukset olivat erittäin hyvät. Myös päiväkodit ja alakoulut aktivoituivat ja saivat lapsiryhmiin lisää kylämummeja.

Samanlaisia hyviä kokemuksia ovat olleet myös Raision Loimun lentopalloseuran seniorit, jotka kävivät opettamassa alakouluilla lentopalloa. Kyykkäpeli oli vaarassa hävitä ihmisten tietoisuudesta Raisiossa, joten Karjalaseuran jäsenet opettivat kyykkäpeliä alakoululaisille. Martoista löytyi apu perheeseen ruoanlaiton tsemppaamisessa. Tyttö, jolla oli oma kylämummi- ja vaari, halusi omasta puolestaan ilostuttaa vanhuksia ja kävi yhdessä oman kylämummin kanssa vanhusten asumisyksikössä lukemassa vanhuksille arvoituksia.

Tiivis ja hyvä yhteistyö Turun ammattikorkeakoulun kanssa on tuonut opiskelijapanoksen lapsiperheiden auttamiseen. Yksilöllinen läksyvalmennus on ollut yksinomaan opiskelijoiden tuottamaa palvelua. Oppilaan on mahdollista saada yksilöllistä tukea läksyjen tekoon joko kotona tai koulussa. Palvelu on ollut niin suosittua, että läksyvalmennettavista on ollut välillä jono. Myös suositut luokkien ryhmäytämiset ovat olleet opiskelijoiden tuottamaa palvelua luokille.

Tämä kaikki on hajallaan eikä yhteistyötä vapaaehtoistyön tiimoilta ole paljon tehty, mikä tuo vapaaehtoistyöhön sekavuutta. Koska kaupungilla ei ole mahdollisuutta palkata ketään erikseen koordinoimaan vapaaehtoistyötä, täytyy se järjestää muilla keinoin.

2.3 Hankkeen tavoitteet ja kehittämistehtävät

Raision kaupungissa otettu muutama vuosi sitten käyttöön Kuntaliiton ylläpitämä sähköinen hyvinvointikertomus, joka kokoaa samaan asiakirjaan koko hyvinvointitiedon, -ohjelmat ja -strategiat kaikkien ikäryhmien osalta. Raision kaupungin Lasten ja nuorten hyvinvointiohjelma koostuu sähköisen hyvinvointikertomuksen lapsia ja nuoria koskevista osista sekä Palveluiden nykytilan kuvauksesta. Laaja-alaisen hyvinvointityön kehittämisen suhteen hyvinvointikertomuksessa on päädytty johtopäätökseen, että kasvuympäristöihin jalkautuvan ehkäisevän työotteen levittäminen ja ylisektorisesti organisoitu hyvinvoinnin edistäminen ovat vaikuttavaa ja kustannustehokasta hyvinvointityötä. Tämä yhdistyy hyvin koko kaupungin strategian sosiaali- ja terveyssektorin tavoitteiseen eli enakoivilla palveluilla ja ylisektorisella yhteistyöllä Raisio hakee asiakaslähtöisyyttä ja parempaa kustannusten hallintaa palvelutarpeen muutoksiin. (Raision kaupungin strategia 2013-2017, Palveluiden nykytilan kuvaus 2014.)

Hyvinvointityön kehittämiseen liittyen Raisiossa on yli hallintorajojen toimiva Hyve-työryhmä, joka on lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämisen työryhmä. Työryhmän perustamisen taustalla on ollut Raision kaupungin aiempi strategia, jonka tavoitteisiin kuului lasten ja perheiden palvelumallin uudistaminen kokonaisvaltaisesti niin, että lapsiperheiden tarpeet tulevat palveluiden lähtökohdiksi (Lankinen 2011). Myös nykyisen sosiaalihuoltolain 9 § sanotaan, että kunnallisten viranomaisten on seurattava yhteistyössä ja edistettävä lasten ja nuorten hyvinvointia sekä poistettava kasvuolojen epäkohdat ja ehkäistävä niiden syntymistä (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014).

Hyve-työryhmässä oli viime keväänä kehittämispilotti, jonka avulla kirkastettiin työryhmän tehtävää ja tavoitteita. Yhtenä suurena tehtävänä on lapsiperheiden hyvinvoinnin edistäminen, joka koostuu monista eri osista. Yksi osa on aluetyön kehittäminen Friisilä-Varpeen alueella ja tämän kehittämishankkeen myötä vapaaehtoistyön kehittäminen. Vapaaehtoistyö on otettu myös Suomi 100 -juhlavuoden yhdeksi teemaksi Raisiossa. Tämän hetkessä perhepalveluiden omassa strategiassa yksi tavoite on kansalaistoinnin hyödyntämisen vakiintuminen.

Kaupungin toimijoiden ja järjestöjen (MLL ja SPR) yhteistapaamisessa kehittämishankkeen alkuvaiheessa maaliskuussa 2016 mietimme, mikä on tärkeintä vapaaehtoistyön kehittämisessä ja mikä on kaupungin rooli. MLL totesi, että kaupungin rooli oli ollut tärkeä kylämummien ja -vaarien rekrytoinnissa tuoden siihen ryhtiä ja arvostusta. Päädyimme tapaamisessa yhteiseen päätelmään, että kaupungin rooli on brändätä vapaaehtoistyöstä uskottavaa ja mielenkiintoista. Myös vapaaehtoisten palkitseminen kaupungin puolesta on tärkeää. Tästä oli edelliseltä vuodelta hyvänä esimerkkinä Kylämummi- ja vaaritoiminnassa olleen pariskunnan palkitseminen vuoden vapaaehtoisina. Palkitseminen tapahtui perhepalveluiden aloitteesta. Vapaaehtoistyön toiminnan vastuu on edelleen järjestöillä tai seurakunnalla. Vapaaehtoistyöhön lähteville on tärkeää, että heillä on heti tiedossa, mitä konkreettista he tekevät sekä mahdollisuus tehdä vapaaehtoistyötä kertaluonteisesti tai sitoutua pitempiaikaisesti. Päätimme myös, että seurakunta on hyvä ottaa mukaan yhteistyöhön.

Tärkeäksi kysymykseksi nousi, miten vapaaehtoistyö koordinoidaan Raision kaupungissa niin, että se pystytään hoitaa muun työn ohessa. Uusien vapaaehtoisten rekrytointi nousi toiseksi tärkeäksi asiaksi. Kuten myös, voidaanko nämä kaksi asiaa yhdistää.

Kehittämishankkeen päätavoitteena on vapaaehtoistoiminnan kehittäminen Raisiossa siten, että

1. Perustetaan vapaaehtoistyölle yhteinen sivusto ja markkinoidaan sitä kattavasti. Sivuston kautta voi vapaaehtoistyötä tarjota ja pyytää avuksi sekä rekrytoida uusia vapaaehtoisia.
2. Kehitetään vapaaehtoistyöhön uusi toimintamuoto, joka tarjoaa varhaista tukea lapsiperheille ja vastaa lapsiperheiden tarpeisiin.

Hanketta tehdään yhteistyössä kaupungin ikäihmisten palveluiden, kirjasto- ja kulttuuripalveluiden, viestinnän, Raision seurakunnan sekä järjestöistä Varsinais-Suomen MLL:n ja Raision SPR:n kanssa. Luodaan vapaaehtoistyölle malli, jota koko kaupunki pystyy hyödyntämään lapsiperheistä ikäihmisiin. Kehittämishanke nivoutuu hyvin sekä kaupungin että perhepalveluiden strategioihin, sillä vapaaehtoistyön kehittäminen on ylisektorisesti organisoitua hyvinvoinnin edistämistä sekä vaikuttavaa ja kustannustehokasta hyvinvointityötä. Samalla jalkaudutaan kasvuympäristöihin ehkäisevällä työotteella. Raision kaupungin strategian mukaisesti vapaaehtoistyön kehittämisellä Raisio hakee asiakslähtöisyyttä ja parempaa kustannusten hallintaa palvelutarpeen muutoksiin.

3 MIKSI ON TÄRKEÄÄ TUKEA LAPSIPERHEITÄ?

3.1 Palveluiden kehittäminen Raision kaupungin perhepalveluissa

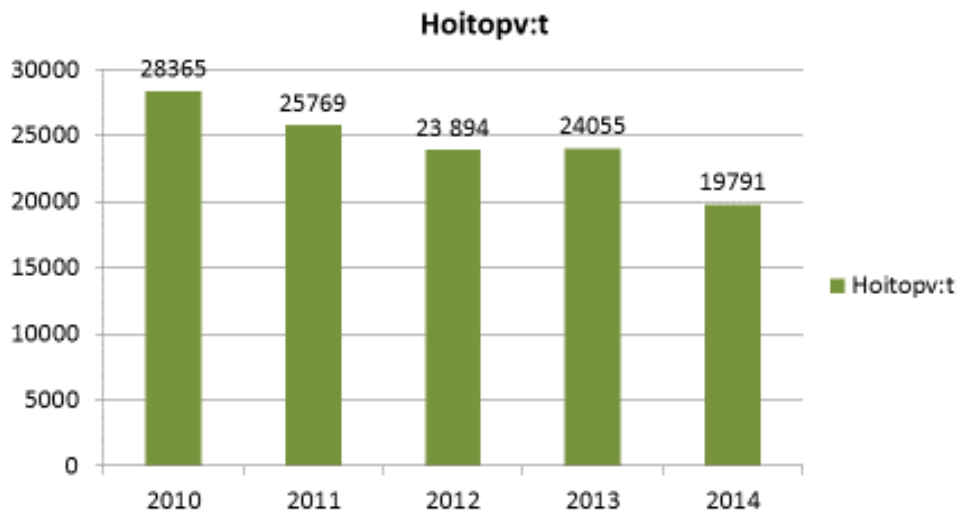
Raision kaupungin perhepalvelut on viime vuosina kehittänyt palvelujaan nopealla tahdilla ja innostuneilla työntekijöillä. Kehittäminen on myös tuottanut tuloksia. Näkyvimmat tulokset olivat nähtävissä vuonna 2014 (kuvio 3), kun kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrä oli laskenut vuosina 2010–2014 kolmanneksella (106->77).

Kuvio 3. Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrä Raisiossa 2011–2014 (Hulkkonen 2015).

Myös kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten hoitovuorokaudet vähenivät tällä ajanjaksolla kolmanneksella, kuten kuviossa 4 on nähtävissä.

Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten hoitopäivät Raisiossa 2010 – 2014

Kuvio 4. Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten hoitopäivät Raisiossa 2010–2014 (Hulkkonen 2015).

Raisiossa on noin 24 300 asukasta ja vuosittain syntyy noin 260 lasta. (Tilastokeskus 2017.) Lapsiperheillä tarkoitetaan perheitä, joissa on joko molemmat vanhemmat tai yksi vanhempi sekä yksi tai useampi alle 18-vuotias lapsi. Kaupungin perhepalveluiden uudistaminen alkoi vuonna 2011 nopealla aikataululla ja lähes entisellä henkilöstöresursilla.

Vertailtaessa eri kuntien tilastoja liittyen lapsiperheiden tilanteisiin, huomattiin, että lapsiperheiden palveluiden uudistamisen tarpeet olivat Raisiossa vuonna 2011 samanlaiset kuin monessa muussakin kunnassa. Kustannukset ns. häiriöpalveluissa kasvoivat ja resursseja tärkeinä pidettyihin ehkäiseviin perheiden palveluihin oli vähän. Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrä oli valtakunnallista keskitasoa, mutta oli kasvanut tasaisesti. Suuri määrä perheitä ohjautui lastensuojelun asiakkaiksi, koska apua ei ollut saatavilla muuta kautta. Kymmenen vuoden aikana lasten- ja nuortenpsykiatrian palveluiden käyttö oli kasvanut. Joidenkin lasten ja nuorten tilanteet olivat avun viivästyessä kärjistyneet psykiatrista hoitoa vaativiksi. Ehkäiseviä palveluja oli huonosti saatavilla. Perheneuvolaan oli yli vuoden mittainen jono, vaikka asiakasmäärät olivat laskeneet. Käytännössä

lapsiperheet eivät saaneet apua kasvatuksellisiin ja perhe-elämän ongelmiin muualta kuin lastensuojelusta ja psykiatrisesta sairaanhoidosta. (Hulkkonen 2015, 69.)

Perhepalveluja päätettiin uudistaa organisaatiomuutoksin ja kehittämällä työn sisältöä. Sosiaali- ja terveystieteiden lautakunta asetti vuonna 2011 kaksi päämäärää: perhepalveluiden kustannusrakennetta on korjattava ja palveluja oikea-aikaistettava. Lautakunta oli tiukkana ja edellytti, että tuloksia täytyisi näkyä jo 2013. Palvelujen kehittäminen aloitettiin uudistamalla johtoa ja luomalla perhepalveluille oma strategia, johon otettiin tavoitteiksi edellä mainitut lapsiperheiden palveluiden uudistamisen tarpeet. Perustettiin johtotiimi, johon kuuluivat aluksi perhepalvelujen johtaja ja johtava sosiaalityöntekijä. Myöhemmin johtotiimiä on vahvistettu vastaavalla sosiaalityöntekijällä (kevät 2012) ja vastaavalla perhevalmentajalla (syksy 2015).

Kehittämisen alussa vahvistettiin myös sisäistä yhteistyötä. Perheneuvolan jono purettiin kääntämällä se toisin päin ja antamalla ensimmäinen aika mahdollisimman pian yhteydenotosta. Jono lyhenyi kolmessa vuodessa keskimäärin muutamaan viikkoon ja uusien asiakasperheiden määrä kolminkertaistui. Ryhmätyöskentelyä lisättiin ja tarjottiin ryhmiä esimerkiksi eroperheille ja käytösongelmaisten lasten vanhemmille. (Hulkkonen 2015, 71.)

Myös yhteistyötä perhepalvelujen ulkopuolelle tiivistettiin. Raision kaupungin ja Turun ammattikorkeakoulun yhteishankkeissa Yhdessä oikeaan aikaan II ja III kehitettiin perheiden auttamista yhdessä perheiden ja eri toimialojen kanssa. Panostettiin perheiden auttamiseen varhaisessa vaiheessa perheiden kasvuympäristöissä, kuten päiväkodeissa ja kouluissa. Samaan aikaan Kaste II:n hanke Hyvinvoiva lapsi ja nuori kehitti palveluja samansuuntaisesti.

Perhepalveluiden kehittämiseen otettiin kokeilukulttuurin rakentaminen, jossa kaikilla työntekijöillä oli mahdollisuus toteuttaa pienellä kynnyksellä erilaisia ideoita. Näin syntyi ilmapiiri, jossa on kokeiltu monenlaisia toimintatapoja, mutta joista vain muutamia on jäänyt elämään. Periaatteena kokeiluissa on ollut ns. ”fail fast” -toimintatapa eli jos jokin idea ei toimi kentällä, se hyllytetään tai sitä muokataan paremmin toimivaksi. Kokeilukulttuurin kautta ideoitiin ja toteutettiin mm. Lainaa perhevalmentaja kirjastosta (vuoden 2015 kunnallinen lastensuojeluteko), Pyydä apua -nappi sekä Pyydä työpariksi -palvelu. Tätä kautta on pystytty madaltamaan asiakkaiden ja yhteistyökumppanien kokemaa kynnystä pyytää apua. Esimerkiksi erikoissairaanhoidon tehtyjen läheteiden määrän kas-

vun on taittanut päiväkotien ja koulujen saama ensivaiheen palveluohjaus. Lastensuojeluilmoitusten määrä on sen sijaan lisääntynyt, mikä saattaa kertoa siitä, että apua haetaan tänä päivänä matalammalla kynnyksellä. (Hulkkonen 2015, 73.)

Kehittämisessä on ollut suuri rooli myös viestinnällä ja markkinoilla. Ihmisten mieliin jäävät useimmiten huonot ja surulliset uutiset lastensuojelusta, mikä vie luottamusta palveluihin. Tämä on ikävää, varsinkin, kun valtakunnallinen uutisointi on ollut usein yliampuva ja väärää informaatiota antavaa. Perhepalveluissa on viime vuosina panostettu positiiviseen uutisointiin ja tuotu palveluja ihmisten tietoisuuteen matalalla kynnyksellä. Tällä tavoin on varmasti pystytty vaikuttamaan ihmisten ajatusten muuttumiseen avun hakemisen suhteen; voi pyytää apua jo pienen asian tiimoilta. Tänä päivänä moni ihminen esimerkiksi painaa Pyydä apua -nappia kysyäkseen apua perheensä tilanteeseen.

Perhepalveluiden johtaja Mikko Hulkkonen (2015, 75) on todennut, ettei perhepalveluita ei olisi kehitetty ilman vahvaa innostunutta joukkuetta ja uskoa palveluiden perusteelliseen uudistamiseen. On tärkeää, että työntekijät ovat sitoutuneita niihin periaatteisiin ja päämääriin, joita tavoitellaan. Muuten työ jää puolitiehen. Erittäin tärkeänä tällaisessa kehittämisessä on ollut johdon tuki ja luottamus, työntekijöille annettu lupa toimia. Yhteiseen työhön ja muutokseen houkutteleva sekä rohkea johtaminen ovat ensiarvoisen tärkeitä sosiaali- ja perhepalveluiden kehittämisessä. Tämä on nähty ja koettu Raisiossa. Pelkät strategiat tai tuudittautuminen virkoihin eivät enää tarjoa riittävää henkistä kasvualustaa nykyisille työntekijöille. Tänä päivänä tarvitaan innostuneempaa ja älyllisesti kunnianhimoisempaa otetta. Yksi tärkeä opetus Raision perhepalveluiden uudistamisessa on ollut se, että mielekästä työtä ja tuloksia tekemällä syntyy hyvinvoivia työntekijöitä, kuten myös päinvastoin.

3.2 Perhe-elämän muutoksia 2000-luvulla

Perhe-elämässä ja koko yhteiskunnassa on tapahtunut paljon muutoksia viimeisten 15 vuoden aikana. Aikoinaan äidit olivat enemmän kotona kuin töissä, lähisuku oli usein lähellä ja mukana perheen arjessa. Vapaa-aikaa oli enemmän eikä ns. ruutumaailma eli televisio, puhelin, tietokone, pelit ja sosiaalinen media hallinnut perheiden arkea kuten nykyään. Tänä päivänä lasten ja nuorten ajankäytöstä vie suuren osan juuri ruutumaailma. Myös aikuisten ajasta vie sosiaalinen media suuren osan. Nuorten pahoinvointia ja masentuneisuutta pelätään lisäävän yksinolo tai aikuisen läsnäolon vähäisyys. (Miettinen & Rotkirch 2012, 11–12.) Varsinais-Suomen Lupa auttaa -hankesuunnitelmassa

2017–2018 (hallituksen lapsi- ja perhepalveluiden kärkihanke) todetaan, että myös Varsinais-Suomessa on näkyvissä lasten ja nuorten fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin jakaantumista. Lapset ja nuoret viettävät paljon aikaa sosiaalisessa mediassa ystäviensä kanssa, mutta kokevat kuitenkin yhä enemmän yksinäisyyttä. (Lupa auttaa - hankesuunnitelma 2017.)

Muutokset perhe-elämässä ovat vaikuttaneet myös palveluiden tarpeisiin ja niiden kehittämiseen. Törrösen (2012, 23) mukaan tänä päivänä lapsiperheiden elämässä näkyvät yhteiskunnan jatkuva muutostila, epävarmuus toimeentulosta ja työelämän lisääntyneet vaatimukset. Näiden vaikutukset näkyvät vanhempien väsymisenä sekä lasten ja nuorten käyttäytymiseen ja terveyteen liittyvinä asioina

1990-luvun taloudellisen laman myötä lapsiperheiden arkinen ennakoitavuus muuttui, kun perheiden eriarvoistuminen alkoi kasvaa. Varakkaiden tulokehitys sekä talouskasvun epätasainen jakaantuminen kasvattivat tuloeroja ja suhteellista köyhyyttä. Monessa lapsiperheessä vanhempien tulotaso laski ja lapsiperheiden osuus alimmissa tuloluokissa kasvoi. Tämän lisäksi 1990-luvulla heikennettiin perhepoliittisia¹ tulonsiirtoja sekä lapsiperheiden palveluja, kun taas toisaalla lapsiperheiden toimeentulovaikeudet ja avuntarve kasvoivat. (Törrönen 2012, 19.)

Perhekäsitys on tänä päivänä muuttunut ja on moninaisempi. Suomessa kuten muuallakin Euroopassa ensimmäinen lapsi saadaan nykyään iäkkäämpänä kuin ennen ja avioerot ovat lisääntyneet. (Törrönen 2012, 20.) Parisuhteen purkaminen, uuden perustaminen, yksinhuoltajuus, uusperheet, sateenkaariperheet ja monikulttuuriset perheet ovat nykyään yleistyneet. Perheet ja heidän tarpeet ovat erilaisia. Palveluilta edellytetään nykyistä suurempaa joustavuutta ja valinnan vaihtoehtoja. Terve, turvallinen ja tasapainoinen elämä alkaa perheestä ja vaikuttaa koko yhteiskuntaan. Yksilön hyvinvoinnille perheellä on suuri merkitys, sillä se edustaa yhteiskunnan jatkuvuutta. Sijoitettaessa perheisiin, sijoitetaan samalla yhteiskunnan tulevaisuuteen. (Väestöliitto 2007, 1-4.)

Monet vanhemmat ja perheet ovat nykyään arjessa haasteidensa kanssa hyvin yksin. Vanhemmat voivat kokea stressiä ja epävarmuutta sosiaalisen tuen puutteesta. Tämä voi vaikuttaa vanhemman ja lapsen suhteeseen ja kasvatukseen negatiivisesti. (Grönlund 2015, 8.) Perheet selvisivät aikaisemmin helpommin ongelmistaan, kun ympärillä oli lähisuku, tiivis kyläyhteisö tai muu sosiaalinen verkosto. Esimerkiksi isovanhemmat

¹ Perhepolitiikalla tarkoitetaan yleisesti hyvinvointivaltion tukimuotoja, joilla on tarkoitus suojata lapsiperheitä elämän riskeiltä sekä tasata tuloja lapsiperheiden ja lapsettomien perheiden välillä. (Väestöliitto 2007, 3.)

ovat tärkeä tuki perheille, varsinkin lasten- ja kodinhoidossa. He vahvistavat vuorovaikutustaan jälkeläistensä kanssa ja osoittavat välittämistään antamalla aikaansa ja hoitamalla lapsenlapsiaan tai tukemalla perhettä taloudellisesti. (Törrönen 2012, 139.) Nyky päivänä monella perheellä isovanhemmat asuvat kaukana tai jostain muusta syystä eivät osallistu perheen arkeen kovinkaan paljon. Monet isovanhemmat ovat vielä itse työelämässä ja ovat sen myötä itse kiireisiä. Myös ns. naapuriapu on vähentynyt. Harjun (2005, 74) mukaan ihmiset keskittyvät nykyään elämään perheissään ja naapurikontaktit ovat vähentyneet.

Nyky-yhteiskunnassa perheiden elämään vaikuttaa myös kiire, joka vaikuttaa yksilöiden ja perheiden hyvinvointiin, työn tuottavuuteen ja laatuun, elämänlaatuun, psyykkiseen hyvinvointiin ja stressiin sekä ajankäytön hallintaan (Pääkkönen 2010, 93). Lapset joutuvat usein kilpailla vanhempiansa ajankäytöstä vanhempien työelämän vaatimusten myötä. Vaikka perheiden arkea kuvastaakin kiire, niin Miettisen & Rotkirchin (2012, 9) Perhebarometri 2012 mukaan kiireen tunne on kuitenkin vähentynyt ja perheelle halutaan antaa enemmän aikaa siinä myös onnistuen. Nykyään miehet ottavat enemmän vastuuta elämästä kotona, varsinkin lasten hoidosta. Työn ja perheen tasapainolle on tuonut haasteensa kaksi asiaa viime vuosikymmenten aikana. Ensinnäkin epävakaut työsuhteet ja kiireet ovat lisääntyneet monilla työpaikoilla. Toiseksi perheen kanssa kotona vietettyä aikaa haastavat jatkuva työskentely päätteiden ääressä ja puhelimen tavoitettavissa. Myös yhteydenpito sukulaisiin tai ystäviin tapahtuu usein sosiaalisen median kautta ja kasvokkain tapaamiset ovat vähentyneet.

Perheiden ajankäytöllä on merkitystä, miten perheet voivat. Ajallisesti onnettomat lapsiperheet ovat usein kiireisiä, väsyneitä, uupuneita ja hermostuneita. Ajankäyttöön tyytyväiset perheet voivat järjestää elämänsä monella tavalla. Perheiden arkea ja pyhiä muokkaavat nykyään työaikojen lisääntynyt epäsäännöllisyys, palveluiden ja kaupan aukioloaikojen piteneminen ja lasten harrastusten monipuolistuminen. Oleellista perheen kannalta on, kuinka paljon aikaa käytetään erilaisten asioiden tekemiseen sekä, mihin kellonaikaan eri toiminnot tapahtuvat ja kuinka ennakoitavissa arki on. Perheen ajankäyttöön vaikuttavat paljon päiväkodin ja koulun kellonajat sekä vanhempien työssäkäyntiajat. Tämän lisäksi monet muut aikataulut säätelevät perheen ajankäytön mahdollisuuksia. Miesten työpäivät ovat usein pitkiä, mikä tuo perheen arkeen omat haasteensa. Useimmiten päävastuu lasten- ja kodinhoidosta jää tällöin äideille. (Miettinen & Rotkirch 2012, 9, 11; Törrönen 2012, 55.)

Perhe-elämän ja työn yhteensovittamisessa on eroja Suomen ja Ruotsin välillä. Äitien jäämistä kotiin hoitamaan lapsia on tuettu Suomessa pitkään kotihoidon tuella, joka Ruotsissa aikoinaan poistettiin. Kotihoidon tuella katsotaan olevan riskinä naisten jääminen kotiin, mikä taas vahvistaa palkattoman työn jakoa puolisoitten kesken. Perhepolitiikan erot maiden välillä alkoivat näkyä 1990-luvun lopulla. Lama-ajan jälkeen Ruotsi ryhtyi perumaan säästöpäätöksiä esimerkiksi lapsilisien ja vanhempainrahojen suhteen, kun taas Suomi antoi inflaation edelleen heikentää leikattuja perhepoliittisia etuuksia. (Hiilamo 2006, 135, 86.) Ruotsissa on pitkään arvostettu hoivan tasa-arvoista jakamista äitien ja isien välillä ja sitä tuetaan vahvasti esimerkiksi isille korvamerkityllä vanhempainvapaalla. Ruotsissa on äitien työssäkäynnillä pitkät perinteet, mihin liittyen päivähoitoa korostetaan siellä, kun taas Suomessa on etusijalla kotihoito. Ruotsin päivähoitomaksut ovat noin alle puolet suomalaisesta tasosta ja 3–5-vuotias lapsi saa varhaiskasvatusta ilmaiseksi 15 tuntia viikossa. (Salin ym. 2016, 212–215; Kervinen 2017.)

Aikataulutettu arki (muun muassa työ, päivähoito, koulu, harrastukset ja ystävät) näyttää lapsiperheen elämässä lähtemisinä ja tulemisina. Hajaannutaan ja kokoonnutaan, kuljetetaan, sovitaan ja järjestetään. Perhebarometri 2011 mukaan suomalaiset pitävät tärkeänä pelkkää yhdessäoloa. Perheille on tärkeää, että ollaan kotona, vaikka ei koko ajan oltaisiakaan yhdessä. (Miettinen & Rotkirch 2012, 16.)

3.3 Yksinäisyys perheissä

Tänä päivänä monia ihmisiä tuntuu puhuttavan yksinäisyys, jota näyttää olevan 2010-luvun Suomessa huomattavan paljon. Yksinäisyyttä on eri ikäryhmissä, lapsista vanhuksiin.

Euroopan unionin tilastotoimisto Eurostatin ja World Happiness Reportin tutkimusten mukaan Suomi on muiden Pohjoismaiden rinnalla onnellisten ihmisten kansakunta. Nämä tutkimukset eivät kuitenkaan kerro sitä tosiasiaa, että Suomessa kuten muuallakin maailmalla on huomattavan suuria eroja eri väestöryhmien välillä. Suomalaisten hyvinvointia ja terveyttä heikentää tällä hetkellä yksinäisyys voimakkaammin kuin mikään muu tuntemamme yksittäinen tekijä. Yksinäisyys on yksi yhteiskunnan eriarvoisuuden muodoista. Yksinäisyys estää satojatuhansia suomalaisia elämästä arvokasta ja omien tavoitteidensa mukaista elämää. (Saari 2016, 5, 9.)

Saari (2016, 10) määrittelee yksinäisyyden sosiaalisten suhteiden vajavaisuutta kuvaavaksi tunnetilaksi. Yksinäisyystutkijat määrittelevät nykyään yksinäisyyden negatiiviseksi

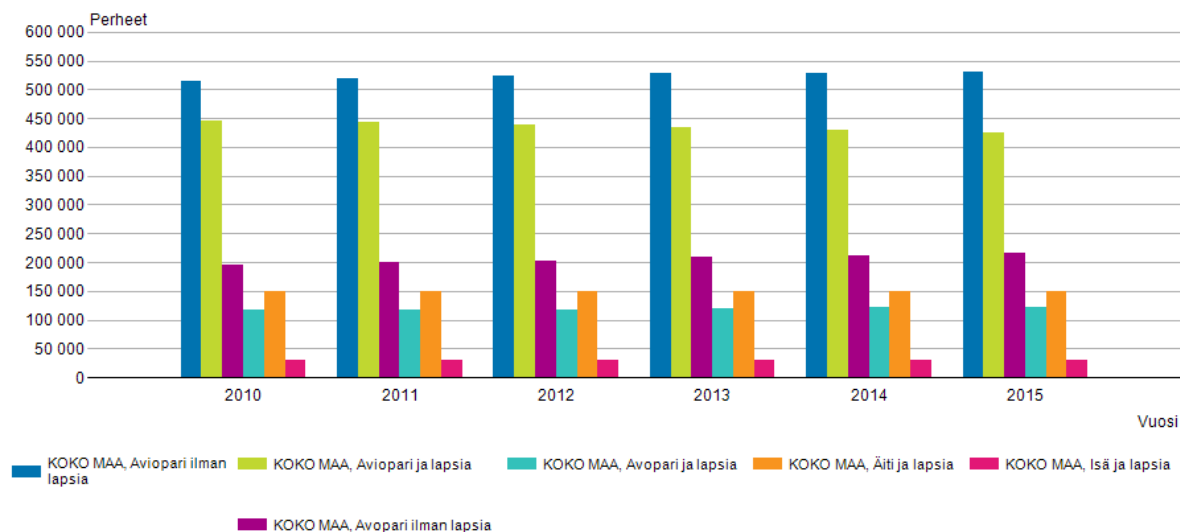
psykkiseksi olotilaksi, jossa ihminen kokee ahdistusta määrällisesti tai laadullisesti puutteellisista ihmissuhteista. Yksilön ja häntä ympäröivän yhteisön suhde on olennaista yksinäisyydessä. Yksinäisyys on subjektiivinen kokemus liian vähäisistä tai vääränlaisista ihmissuhteista. Joku voi kokea yksinäisyyttä myös yhteisössä, jossa kukaan muu ei koe. Yksinäisyys ei ole sama kuin yksin oleminen. (Junttila 2016, 53–54.)

Yksinäisyys voi aiheuttaa vakavaa inhimillistä kärsimystä ja heikentää hyvinvointia ja terveyttä. Junttila on osoittanut lasten ja nuorten yksinäisyyteen keskittyvissä tutkimuksissaan, että mitä yksinäisempiä vanhemmat kokevat olevansa raskausaikana, sitä heikommiksi he arvioivat lapsen synnyttyä kykynsä toimia vanhempina. Junttilan tutkimusten mukaan raskausaikana koettu yksinäisyys vaikutti myöhemmin myös lapsen käyttäytymiseen. Lapset, joiden vanhemmat ovat olleet yksinäisiä, ovat todennäköisesti myös itse yksinäisiä. Yksinäiset vanhemmat ovat puolestaan olleet luultavasti yksinäisiä jo lapsena tai nuorena. Yksinäisyys voi ennustaa jo yläkouluikäisillä nuorilla muun muassa sosiaalista ahdistuneisuutta, pelkoa ja masennusta. Grönlund 2015, 8.)

Perheiden sisällä on myös tapahtunut yksinäisyydelle altistavia muutoksia. Kuten kuvio 5 voimme todeta, entistä enemmän perheistä on kahden aikuisen perheitä. Lähi-ihmissuhteiden määrän katsotaan vähentävän yksinäisyyttä, joten kahden aikuisten perheet voivat lisätä yksinäisyyttä. Lähi-ihmisten määrään peilaten yksi merkittävä tekijä yksinäisyyteen voi olla yksinhuoltajuus. Oli syy mikä hyvänsä yksinäistymiselle², ei yksinäiselle itsellekään ole aina selvää, mitkä asiat aiheuttavat yksinäisyyttä ja mitkä ovat sen seurauksia. (Saari 2010, 108, 168.)

² Vaiheittain etenevä prosessi, joka johtaa yksinäisyyteen. (Saari 2010, 168.)

Perheet muuttujina Alue, Perhetyyppi, Lasten lukumäärä, Kaikki perheet tai lapsiperheet ja Vuosi

Lähde: Tilastokeskus

Kuvio 5. Perhemuodot Suomessa 2010–2015 (Tilastokeskus 2017).

Yksinäisyys passivoi ja heikentää yksinäisen psyykkistä ja fyysistä hyvinvointia, joten siitä irti pääseminen voi olla vaikeaa (Junttila 2016, 66). Yksinäisyys on jo ongelma itsessään, mutta samalla se voi olla myös monen muun ongelman syy. Tukiverkkojen tai luottoihmisten puute voi aiheuttaa yksinäisyyden tunteen lisäksi muun muassa turvattuutta, uupumista ja ongelmien kasautumista ja kärjistymistä. Viimeaikaiset tutkimukset ovat osoittaneet, että sosiaaliin suhteisiin luottamuksensa menettäneet ihmiset ovat hauraampia ja haavoittuvampia kuin muut. He myös sietävät heikommin erilaisia stressitilanteita ja sairastuvat muita herkemmin. Vaikuttamalla yksinäisyyteen ja tarjoamalla tukea ja apua mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, voidaan ennaltaehkäistä uupumista, ongelmien kasautumista ja kärjistymistä sekä sitä kautta vanhempien ja lasten kärsimystä. (Grönlund 2015, 9; Niemelä & Turpeinen 2016, 127.)

Miten sitten päästä eroon yksinäisyydestä? Hyvinvointivaltio helpottaa työ- ja perhe-elämän yhteensovittamista, lisää osallistumismahdollisuuksia ja tukee yhdistystoimintaa. Nämä kaikki voivat ehkäistä yksinäisyyttä. (Saari 2016, 43.) Yksinäisyyden yhteiskunnallisen vastuun katsotaan jakautuvan julkiseen (valtio, kunnat), yksityiseen (yritykset) ja kolmanteen sektoriin (järjestöt, kansalaisten omaehtoinen toiminta) sekä lähiverkostoihin (perhe, suku, ystävät). Moni katsoo, että järjestöt ja seurakunta voisivat yhteisöllisyydellään auttaa yksinäisiä. Varsinkin, jos lähiverkosto puuttuu tai sitä on niukasti. Vapaaehtoistyön kautta voidaan auttaa yksinäisiä, mutta myös itsensä yksinäiseksi kokevaa.

Osallistumalla vapaaehtoistyöhön yksinäinen voi löytää uusia sosiaalisia kontakteja. Yksinäisyyden väheneminen ei tarvitse välttämättä toisen jatkuvaa läsnäoloa. Jo tietoisuus siitä, että joku on olemassa sinua varten ja tilaisuutta jakaa asioita toisen kanssa, riittää. (Grönlund 2015, 34; Grönlund & Falk 2016, 254, 267.)

4 VAPAAEHTOISTYÖ OSANA PERHEIDEN TUKEMISTA

4.1 Vapaaehtoistyön määritelmiä ja tunnuspiirteitä

Perheiden hyvinvoinnin kannalta on erityisen tärkeää, että perheitä voidaan auttaa jo varhaisessa vaiheessa. Tänä päivänä varhaisen tuen mahdollisuuksia on paremmin kuin vuosia sitten. Moni kunta on kehittänyt ennaltaehkäiseviä palvelujaan ja vuonna 2015 voimaan tullut uudistettu sosiaalihuoltolaki toi myös paremmat mahdollisuudet auttaa perheitä. Esimerkiksi lapsiperheiden kotipalvelun takaisin tuleminen sekä perhetyön mahdollisuus ilman lastensuojeluasiakkuutta ovat huomattavia edistysaskeleita. Moni perhe hyötyisi myös ilman viranomaisia saatavilla olevasta avusta tai tuesta. Tässä vapaaehtoistyön eri muodot voivat olla hyvänä vaihtoehtona perheille.

Vapaaehtoistyöllä tarkoitetaan eri organisaatioiden välittämää vapaaehtoisapua, mutta myös kaikkea yleishyödyllistä, palkatonta ja vapaaehtoista toimintaa, jota ihmiset tekevät järjestöissä, yhdistyksissä ja muissa organisaatioissa. Vapaaehtoiset osallistuvat tällaiseen toimintaan ilman palkkaa, omien toiveiden, resurssien ja osaamisten puitteissa. (Rajaniemi 2009, 10.) Vapaaehtoistyössä korostuu aina omaehtoisuus, jokainen voi valita itselleen mieluisan tehtävän. Tärkeänä piirteenä on, ettei ketään pakoteta ja jokainen voi lopettaa silloin kuin itse haluaa. Vapaaehtoistyö ja auttaminen kytkeytyvät ihmisen arvomaailmaan, mihin hän uskoo ja mitä hän pitää oikeana. Useimmiten vapaaehtoistyö perustuu siihen, että toisen ihmisen auttaminen on etuoikeus ja velvollisuus. (Ojanen 2001, 104–105.)

Vapaaehtoistyö on sosiaalisyhteiskunnallista toimintaa, jonka vastakohtana on valtion ja muiden julkisten viranomaisten toiminta (Koskiahho 2001, 16). Vapaaehtoistyötä tehdään tavallisen ihmisen tiedoin ja taidoin sekä omaa persoonallisuutta ja elämänkokemusta hyödyntäen. Vapaaehtoistyöhön sitoudutaan vapaasta tahdosta. Vapaaehtoistyötä organisoivat järjestöt ja yhteisöt kantavat vastuun tehtävistä, joita vapaaehtoiset tekevät. (Mykkänen-Hänninen, 9-11.) Vapaaehtoistyö on yleistä hyvää tai lisäarvoa tuottavaa toimintaa, jonka hyöty kohdentuu muulle henkilölle kuin lähiomaiselle (Willberg 2015, 6).

Vapaaehtoistyöstä puhuttaessa on hyvä kuitenkin tarkastella myös käsitteitä vapaaehtoistoiminta, kolmas sektori ja kansalaisyhteiskunta. Synonyyminä vapaaehtoistyölle käytetään usein vapaaehtoistoimintaa, joka kuvaa sitä, että vapaaehtoistyöntekijä on tehtävässään toimijana ei työssä. Vapaaehtoistyö on läheisessä suhteessa kolmanteen sektoriin, joka tarkoittaa yhdistysten ja järjestöjen toimintaa. Kolmas sektori voi sisältää

myös kansalaisista itsestään nousevia oma-aputoiminnallisia tukimuotoja, kuten osuuskuntia tai työttömien omia järjestöjä. (Koskiahho 2001, 16.) Kansalaisyhteiskunta määritellään kansalaisten aktiiviseen, julkiseen ja yhteisölliseen/yhteiskunnalliseen osallistumiseen perustuvaksi yhteiskuntamalliksi. Lähipiirissä, esimerkiksi perheessä tai työyhteisössä, tapahtuvat aktiviteetit eivät ole kansalaistoimintaa. (Harju 2003, 10–11,104.) Kansalaistoiminta ja vapaaehtoistyö eivät ole täysin sama asia, mutta vapaaehtoistyö ja järjestötoiminta ovat toimivan kansalaisyhteiskunnan ydin (Möttönen 2011). Tässä kehittämishankkeessa puhutaan vapaaehtoistyöstä ja sen mahdollisuuksista auttaa ja tukea raisiolaisia lapsiperheitä ja muita ihmisiä.

Harjun (2005, 70) mukaan aktiivisen kansalaisuuden konkreettinen ilmentymä on vapaaehtoistoiminta. Ihmisen tehdessä ilmaista työtä toisten ihmisten ja oman yhteisönsä hyväksi, toimii hän samalla aktiivisena kansalaisena. Vapaaehtoistyöntekijä on mukana toiminnassa omana persoonanaan (identiteetti), hän osallistuu ja toimii (osallistuminen), tapaa muita ihmisiä (kohtaaminen) ja välittää toisista ihmisistä ja yhteisistä asioista (välittäminen). Kuten yllä mainitaan, ihmiset saavat osallistumismahdollisuuksia vapaaehtoistyön kautta. Osallisuuteen liitetään vahvasti aktiivinen toiminta, omakohtainen kiinnostus ja sitoutuminen sekä halu vaikuttaa omaan elämään, yhteisöä ja yhteiskuntaa koskeviin päätöksiin sekä vastuun ottaminen. (Särkelä 2011, 154–155.) Osallisuuden kokemus vahvistaa sidettä yksilön ja yhteiskunnan välillä ja ehkäisee osaltaan syrjäytymistä. Esimerkiksi työttömille tai eläkkeellä oleville vapaaehtoistyöhön osallistuminen voi olla erityisen merkittävää. (Mykkänen-Hänninen 2007, 6.)

Vapaaehtoistyötä voidaan organisoida eri tavoin. Vapaaehtoistyön järjestämisessä on yhdistyksillä, järjestöillä ja seurakunnilla pitkät perinteet. Myös kunnat, valtio ja yksityiset yritykset tarjoavat tänä päivänä vapaaehtoistyön toimintamahdollisuuksia. Nykyään kansalaistoiminta on siirtynyt entistä enemmän verkkoon, joten sosiaalinen media on tärkeä vapaaehtoistyön paikka. Erilaiset spontaanit tempaukset ja liikkeet ovat suosittuja sekä näkyviä vapaaehtoistyön muotoja, mutta organisoidulla toiminnalla on selvä ykkösasema. (Willberg 2015, 7.)

Nykypäivänä vapaaehtoistyössä vuorovaikutus voi toteutua kasvotusten, puhelimesta tai internetin välityksellä. Asiakkaan kohtaamiset voivat olla joko kerran tapahtuvia tai pitkäkestoisia. Vapaaehtoistyötä voi tehdä esimerkiksi lasten, nuorten, aikuisten, ikäihmisten, vammaisten tai maahanmuuttajien parissa. Tavoitteena voi olla vanhemmuuden tukeminen, lapselle tai nuorelle turvallisena aikuisena toimiminen, elämänmuutoksesta selviäminen tai kulttuuriin sopeutuminen. (Mykkänen-Hänninen 2007, 13.)

Vapaaehtoistyön arvostuksen kannalta merkittävänä pidetään palkatun henkilön työpanosta, koska näin esimerkiksi kunta osoittaa vapaaehtoistyöllä olevan merkitystä kunta-laisten hyvinvoinnille. Vapaaehtoistyön organisoijalla on merkittävä rooli vapaaehtoisten keskinäisen yhteisöllisyyden ylläpitäjänä. Kunnan ja järjestöjen välinen yhteistyö ja sen tekeminen avoimeksi ovat myös tärkeää. (Hokkanen ym. 2014, 83.)

Vapaaehtoistyössä kannattaa käyttää aikaa toiminnan ja tehtävien suunnitteluun ja ideointiin. Kun toiminta on suunniteltu ihmisten lähtökohdista käsin, on helpompaa saada vapaaehtoisia osallistumaan toimintaan. Siksi kannattaakin rakentaa kiinnostavia ja hyvin suunniteltuja vapaaehtoistehtäviä. Tällöin toimintaa on enemmän ja se on mielekkäämpää. Onnistuneessa rekrytointissa otetaan huomioon sekä organisoivan tahon että yksilön toiveet, jolloin tarpeet ja odotukset kohtaavat. (Nylund & Yeung 2005, 31; Karreinen ym. 2010, 9.)

Uusien vapaaehtoisten rekrytointiin panostaminen on yksi tärkeä asia vapaaehtoistyössä. Pessi ja Oravasaari (2010, 99–105) ovat kartoittaneet, mitä vaaditaan onnistuneeseen vapaaehtoistyön rekrytointiin. Tuloksissa nousi esiin tärkeänä asiana henkilökohtaiset kohtaamiset ja uskallus kysyä henkilön halukkuutta vapaaehtoisuuteen. Yhdistyksen tai järjestön hyvä maine ovat myös tärkeitä, kuten myös yhteistyö ja verkostoitumiset eri tahojen kanssa. Opiskelijoiden kiinnostuminen vapaaehtoistyöhön koettiin myös tärkeänä rekrytointin suhteen. Tässä voisi auttaa opiskelijoiden tutustuminen vapaaehtoistoimintaan esimerkiksi opinnäytetöiden aiheiden tai työharjoittelujen kautta. Tehokkaita rekrytointin keinoja ovat myös erilaiset tempaukset ja kohdistetut kampanjat, joilla saadaan näkyvyyttä ja tehdään toimintaa tunnetuksi.

Vapaaehtoistyöhön liittyy myös riskejä. Nykyään monet vapaaehtoistyön tehtävät ovat käyneet entistä vaativammiksi, eivätkä tavallisen ihmisen taidot välttämättä riitä. Autettavalla voi olla tuskallisia tilanteita, jotka painavat vapaaehtoisen mieltä ja niitä on vaikea käsitellä. Vapaaehtoistyössä syntyy usein luonnostaan ystäväystymistä ja emotionaalista riippuvuutta auttajan ja autettavan välille. Tällöin suhteesta on vaikeampi irtautua niin halutessa. Riskinä on, että vapaaehtoinen väsyä kohtaamaan ihmisten ongelmia. Jotta vapaaehtoinen voi toimia turvallisesti ja hyvällä mielellä, toiminnan järjestäjän on tarjottava yksilö- tai vertaistukea, virkistystoimintaa ja työnohjausta vapaaehtoiselle. Vapaaehtoisella täytyy olla mahdollisuus vaihtaa tehtäviä toisiin tai lopettaa ilman, että hän kokee siitä syyllisyyttä. Vapaaehtoistoiminnan järjestäjien on hyvä ennaltaehkäistä ongelmia panostamalla vapaaehtoisten rekrytointiin, tehtävänkuvien määrittelyyn, ohjaukseen, tukeen ja säännölliseen yhteydenpitoon. (Koskiahho 2001, 37; Willberg 2015, 23.)

Kansalaisareena on teettänyt tutkimuksen vapaaehtoistyöntekijöistä. Sen mukaan Suomessa on vapaaehtoistyöntekijöitä yli 1 300 000, joista naisten ja miesten osuus on lähes sama. Vapaaehtoistyöntekijöiden ikäjakaumassa on hajontaa. Esimerkiksi 35 – 79-vuotiaita on vapaaehtoistyössä puolet enemmän kuin 25 – 34-vuotiaita. (Kansalaisareena 2015.) Haasteena onkin, miten saada nuorempia mukaan vapaaehtoistyön enenevästi vanhimmat ikäänntyvät ja lopettavat vapaaehtoistyön.

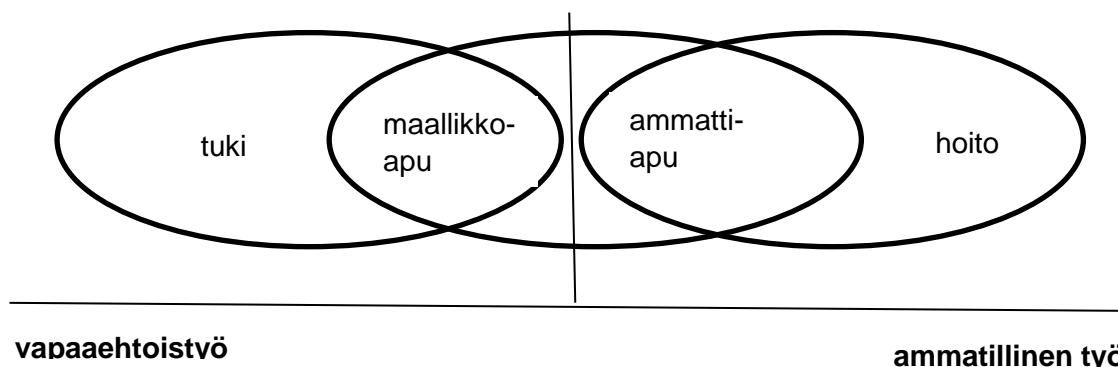
4.2 Vapaaehtoistyö suhteessa ammatilliseen työhön

Vapaaehtoistyö voi olla hyvä tuki perheille joko sinällään tai ammatillisen työn rinnalla. Vapaaehtoistyö ja ammatillinen työ eivät ole sama asia, mutta eivät sulje toisiaan pois. Yleinen periaate on, että vapaaehtoistyöllä ei korvata ammattihenkilökunnan työtä. Sosiaali- ja terveysalalla vapaaehtoistoiminta ja ammattityö voivat kuitenkin olla hyvin lähellä toisiaan. (Willberg 2015, 10.)

Nopeat muutokset työelämässä ja lisääntyneet tehokkuusvaatimukset ovat tuoneet uusia haasteita sekä ammatilliseen auttamistyöhön että vapaaehtoistyöhön. Nykypäivänä vapaaehtoistyö tarjoaakin monelle tärkeän foorumin, jossa voi toimia jonkin asian eteen. (Mönkkönen 2005, 277.) Vapaaehtoisten antama tuki toimii vaikuttavasti yksinään tai täydentää ammattiapua omien vahvuksiensa kautta. Vapaaehtoistyöhön liittyy vahva kokemus auttajan pyyteettömästä auttamishalusta. Vapaaehtoisten tarjoama apu koetaankin useiden tutkimusten mukaan helpommaksi ottaa vastaan kuin ammattilaisten apu. (Grönlund 2015, 23.)

Mitä eroja vapaaehtoistyöllä ja ammatillisella työllä on? Ammatillainen työskentelee palkkasuhteessa ja yleensä koulutustaan vastaavassa tehtävässä. Työtä ohjaavat ja rajaavat lait ja ammattieettiset ohjeistukset, työ on suunnitelmallista. Ammatillisella on käytössään koulutuksen tuoma teoriapohjainen tieto ja sen tuoma ymmärrys. Vapaaehtoistyöntekijä on maallikkoauttaja, joka edustaa kanssakulkijaa ja arkista ymmärtäjää ja auttaminen perustuu haluun tukea ja auttaa. Vapaaehtoistyöntekijältä ei välttämättä odoteta ammatilliseen koulutukseen perustuvaa pätevyyttä eikä hän täten tee hoitoarvioita tai diagnoosia autettavan tilanteesta. Vapaaehtoistyöntekijää eivät sido ammatilliset ohjeistukset, mutta sosiaalialalla toimiessaan salassapitovelvollisuus sitoo. Tämän lisäksi vapaaehtoistyöntekijä sitoutuu noudattamaan vapaaehtoistyötä järjestävän organisaation sääntöjä ja ohjeistuksia. Vapaaehtoistyön vuorovaikutuksessa on tärkeää empaattinen

ja kunnioittava suhtautuminen ja autettavan tarinan kuunteleminen. (Mykkänen-Hänninen 2007, 12, 34.)

Kuvio 6. Vapaaehtoistyön ja ammatillisen työn välinen suhde (Mykkänen-Hänninen 2007, 51).

Missään nimessä vapaaehtoistyön ja ammatillisen työn mahdollisuudet eivät ole toistensa vastakohtia. Vapaaehtoistyö tarjoaa inhimillistä maallikkoapua palvelujärjestelmän sisällä ja voi tällöin toimia ammatillisen työn rikastuttajana. Varsinkin ennaltaehkäisevässä työssä vapaaehtoistyö on toimiva lisä. Ammatillaisen olisi hyvä ymmärtää ja tuntea vapaaehtoistyön sisältö ja antaa tukea sekä ohjausta vapaaehtoistyöntekijälle. Kuten kuviossa 6 ilmenee, ammatillinen työ ja vapaaehtoistyö voivat toimia omissa lohkoissaan, mutta kuitenkin toisistaan tietoisina. Näin ammatillinen työ ja vapaaehtoistyö muodostavat yhdessä toimivan kokonaisuuden. (Mykkänen-Hänninen 2007, 50–51.)

Vapaaehtoistyöntekijän ei pidä esittää ammattilaista, mutta hänen tehtävänä ei myöskään ole toimia ammatillaisen apulaisena tai renkinä. Vapaaehtoistyöllä on tärkeä ja ainituolatuinen rooli toimia ammatityön rinnalla. Tärkeää onkin, että toimenkuvat ovat selkeät ja vastualueet ovat rajattu. Tällöin organisaatiossa on työrauha ja on helpompi tarjota asiakkaille mahdollisuus löytää apua ja tukea ammattiavun ja lähiverkoston väli-maastosta. (Mykkänen-Hänninen 2007, 34–35.)

Julkisen sektorin tarjoamat palvelut ovat lakisääteisiä ja kuuluvat kansalaisen sosiaalisiin perusoikeuksiin. Kuitenkin julkisen sektorin tarjonnan ja kysynnän välinen epätasapaino pakottaa kehittämään uusia toimintamutoja ja etsimään lisää toimijoita ammatillisen auttamistyön rinnalle. Tällöin odotetaan kolmannen sektorin vastaavan muuttuviin tarpeisiin, sillä järjestöillä on mahdollisuus joustavaan toimintaan tilanteiden mukaan. (Mykkänen-Hänninen 2007, 14, 19.) Tänä päivänä vapaaehtoistyössä on nähtävissä myös

lisääntynyt avuntarve, joka ei sovellu vapaaehtoiselle: hyvin sairas mielenterveysasiakas tai päihdeidenkäyttäjä tarvitsee ammattilaisen apua (Willberg 2015, 11).

Järjestön ja kunnan yhteistyö on tärkeää vapaaehtoistyössä ja sillä voidaan saavuttaa huomattavaa synergiaa ja vaikuttavaa vapaaehtoistoimintaa. Yhteistyöllä voidaan ennaltaehkäistä ammattiavun tarvetta. Vapaaehtoistyön kautta voidaan tuottaa kaupunkien ammattilaisille työkaluja perheiden tukemiseen tilanteissa ja tarpeissa, joissa julkisen sektorin apu ei tule kyseeseen. Yhteistyö tehostaa myös järjestöjen toimintaa, kun asiakasohjaus tulee julkiselta sektorilta, joka tavoittaa lähes kaikki perheet. Kun järjestöjen vapaaehtoistyötä ja kuntien palveluja integroidaan toisiinsa, voidaan perheille tuottaa jo varhaisessa vaiheessa monipuolisempaa ja joustavampaa apua erilaisiin tarpeisiin. (Grönlund 2015, 44–45.) Vapaaehtoistoiminnalla on merkitystä myös taustaorganisaatiolle ja palvelujärjestelmälle. Ensinnäkin taloudellinen hyöty ja kannattavuus ovat merkitykseltään tärkeitä. Myös toiminnan laatu paranee ja määrä lisääntyy, asiakastyytyväisyys parantuu, uusien virikkeiden ja vaihtelun saaminen arjen toimintaan sekä yhteisöllisyys vahvistuvat. (Laimio & Välimäki 2011, 22.)

Yksi vapaaehtoistoiminnan muodoista on vertaistuki, joka auttaa ihmisiä ammatillisen avun rinnalla tai yksinään. Vertaistuessa ihmiset, joita yhdistää yhteinen elämäntilanne esimerkiksi vamma tai sairaus, tukevat toisiaan tasavertaisesti ja luottamuksellisesti. Se perustuu ihmisen tarpeeseen saada ja antaa tukea, vertailla omia kokemuksiaan ja omaa elämäntilannettaan turvallisessa ja toisia kunnioittavassa ilmapiirissä. (Hyvis 2017) Moni kokee saavansa apua kokemusasiantuntijuudesta. Nykyään kokemusasiantuntija määrittellään kokemusasiantuntijakoulutuksen käyneeksi henkilöksi, jolla on omakohtaista kokemusta esimerkiksi mielenterveys- ja/tai päihdeongelmasta. Hän on joko itse sitä sairastanut, siitä kuntoutunut, palvelun käyttäjä tai omainen. Kokemusasiantuntija toimii usein yhteistyössä ammattilaisen kanssa antaen toisen ihmisen auttamiseen oman kokemuksensa. (Falk ym. 2013, 14.)

Sosiaali- ja terveysministerin kansliapäällikkö Kari Välimäen (2011, 8-9) mielestä kunnan, yksityisen sektorin ja järjestöjen yhteiseen kumppanuuteen perustuvat ratkaisut sopivat hyvin sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamiseen. Työmarkkinoilla suuret ikäluokat eläköityvät ja tulevat ikäluokat pienenevät, joten kilpailu osaavasta työvoimasta kiristyy. Innovatiiviset ratkaisut ovat tarpeen. Sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottajina ja kehittäjinä kolmannen sektorin toimintaedellytykset on turvattava myös jatkossa. Suomalaisessa järjestelmässä järjestöjen panos terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen ja haittojen ennaltaehkäisyssä on erittäin merkittävä.

Sote-uudistus mietityttää tällä hetkellä monia, ennen kaikkea palveluiden ja niiden saatavuuden suhteen. Uudistuksessa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen päävastuu säilyy kunnilla. Uudet maakunnat tulevat vastaamaan sosiaali- ja terveystalouteen sisältyvistä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävistä. Kunnan tehtävänä on luoda kunnan asukkaille terveyttä ja hyvinvointia edistävät elinolosuhteet, vahvistaa terveen elämän mahdollisuuksia ja tukea ihmisten yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja ihmisten oman aktiivisuuden mahdollisuuksia. (Bots ym. 2017, 30.)

Vapaaehtoistyön rooli on tärkeä tulevaisuudessakin. Sitran tekemän selvityksen mukaan vapaaehtoistoiminta ja ammatillinen työ saattavat jatkossa olla hyvinkin lähellä toisiaan erityisesti sosiaali- ja terveysalalla. Vapaaehtoiset vastaavat usein ihmiskontaktin tuomisesta palveluympäristöön, vapaaehtoistoiminnasta odotetaan tukea julkiselle palvelujärjestelmälle. Selvityksessä tuotiin myös esille, että tulevaisuudessa saattaa olla vaarana ammattityön korvaantuminen vapaaehtoistyöllä resurssipulan takia. Sitran selvityksessä mainitaan mahdollinen hyvinvointimallin muutos, jossa julkinen sektori ei tulevaisuudessa enää yksin huolehdi yhteiskunnan hyvinvoinnista. (Vallivuo 2014, 51,58–59.)

4.3 Vapaaehtoistyön vaikutus hyvinvointiin

Vapaaehtoistyön merkityksestä ihmisen hyvinvointiin on tehty vuosien varrella erilaisia tutkimuksia. Luks tutki 1990-luvun alkupuolella muita auttaneiden ihmisten kokemuksia. Tutkimuksessa tuli hyvin esille, että vapaaehtoistyötä tekevät kokevat suurta mielihyvää ja hyvinvointia saadessaan olla avuksi jollekin. Vapaaehtoistyön aikana ja sen jälkeen moni koki hyvän olon tunteita, moni myös arvioi oman terveytensä paremmaksi kuin muilla saman ikäisillä. Pitkäaikaisesti auttamisen koettiin kohottaneen itsearvostusta, sisäistä rauhaa ja optimistisuutta. (Ojanen 2001, 103.) Osallistamalla vapaaehtoistyöhön ja auttamalla toisia, ihmiset saavat tukea ja mielekästä sisältöä omaan elämään. Samalla se tarjoaa usein puuttuvan yhteisön. (Särkelä 2011, 290.)

Yeung (2005, 109–110) haastatteli vapaaehtoistyöntekijöitä tavoitteenaan ymmärtää vapaaehtoistoiminnan yksilötason kokemuksia ja merkityksiä. Haastattelujen yhteenvetona syntyi vapaaehtoistyöntekijöiden kuusi motivaatioteemaa. Ensinnäkin vapaaehtoistyö tarjoaa mahdollisuuden *itsensä toteuttamiseen*. Tämä voi ilmentyä esimerkiksi itseilmaisun toteutumisena, lahjakkuutena tai luovuutena. Toiseksi *henkilökohtainen hyvinvointi* lisääntyi ilon kokemuksina, positiivisen mielialan saamisena sekä rohkeuden ja tyytyväisyyden tunteena. Vapaaehtoistyön koettiin myös tarjoavan fyysistä liikettä ja liikkumista,

mikä vaikutti positiivisesti henkilökohtaiseen energisyyteen ja vireyteen. Kolmanneksi haastateltavat pitivät *palkitsevana vapaaehtoistyön toimintamuotoja*, niiden mielekkyyttä, merkityksellisyyttä ja konkreettisuutta. Neljänneksi motivaatioksi nousi *emotio-naaliset palkinnot* ja turvallisuuden tunne. Vapaaehtoistyöntekijät olivat saaneet onnistumisen kokemuksia, tunsivat olevansa tärkeitä tuntiessaan, että heitä tarvitaan ja heillä on paikka yhteiskunnassa. Näin esimerkiksi eläkkeelle tai työttömyyteen siirtymisen yhteydessä syntynyttä tyhjyyden tunnetta pystyttiin karkottamaan vapaaehtoistyön kautta. Myös omanarvon tunne kasvoi. Autettavilta saatu kiitollisuus oli haastateltaville merkittävää. Viidenneksi vapaaehtoistyö voi tarjota *ryhtiä ajankäyttöön*, kuten myös *työkoke-musta*.

Yhdysvaltaisessa raportissa ”*The health benefits of volunteering*” yhdistettiin 30 tutkimusta vapaaehtoistyön vaikutuksista ihmisten hyvinvointiin. Raportissa todetaan, että ihmiset, jotka tekivät vapaaehtoistyötä, kertoivat työ- ja yksityiselämän välisten konfliktien, työuupumuksen ja stressin vähentyneen. Heidän mielenterveytensä oli myös yleisesti parempi kuin muilla. Eräs aiempi tutkimus tukee näitä tuloksia. Sen mukaan vapaaehtoistyö voi myös alentaa verenpainetta, pidentää elinaikaa, vähentää yksinäisyyden ja masennuksen tunteita sekä auttaa muillakin tavoilla fyysisesti ja henkisesti. (Grimm Jr ym. 2007, 3-11.)

Laaja brittitutkimus on todennut, että keski-ikässä ja vanhempana tehty vapaaehtoistyö on yhteydessä hyvään mielenterveyteen ja henkiseen hyvinvointiin. Tutkimus on ilmestynyt Britannian lääkärijärjestön BMJ Open -julkaisussa. Myös aiemmat tutkimukset ovat osoittaneet vapaaehtoistyön vaikutuksen terveyteen. Jo 1990-luvulla on todettu, että vapaaehtoistyötä tekevät elävät pitempään. (Repo 2016.)

Vapaaehtoistyö siis edesauttaa ihmisen hyvinvointi. Sillä on merkitystä myös vapaaehtoistoimijan omaan sisäiseen hyvinvointiin; arvokkuuden, osallisuuden ja merkityksellisyyden kokemuksina yksilölle itselleen. Vapaaehtoistyö voidaan nähdä myös kunnan hyvinvointipalvelujen käyttötarvetta vähentävänä toimintana, ennaltaehkäisevänä työnä, joka aktivoi ihmisiä toimijuuteen, liikkeellä olemiseen, itsensä kehittämiseen ja yhteisölliseen kohtaamiseen. Seurauksena yksilön terveys paranee, laajentuneet tukiverkostot vahvistuvat ja paikkakuntaan kiinnittyminen helpottuu; ihminen voi paremmin. Suomalaisessa yhteiskunnassa vapaaehtoistyöllä on merkityksellinen asema: se on toimivan ihmisyyden ja arvojen kehittämisen paikka. Palkan sijaan ihminen saa hyvää oloa, yhteisöllisyyden kokemuksia ja merkityksellisyyttä ihmisenä ja kansalaisena. (Hokkanen ym. 2014, 8.)

On todettu, että vapaaehtoistyö ja järjestötoiminta lisääntyvät jonkin verran työelämästä poistumisen jälkeen. Suurten ikäluokkien eläköityessä, odotetaan sen lisäävän vapaaehtoistyönresursseja. (Seppänen & Pessi 2011, 181.) Ihminen kytkeytyy tiiviisti yhteiskuntaan työelämän kautta. Ihmisen hakeutuessa vapaaehtoistyöhön, voi taustalla olla muutos omassa elämäntilanteessa. Työsuhde voi katketa eläkkeelle siirtymisen kautta tai epävakaiden työsuhteiden vuoksi, jolloin on etsittävä uusia muotoja kiinnittyä yhteiskuntaan. Vapaaehtoistyöhön osallistuminen voi tarjota ns. pehmeän laskun eläkepäiviin tai kiinnittymispinnan yhteiskuntaan pätkätyöläiselle tai työttömälle. (Mykkänen-Hänninen 2007, 22.)

Elämäntilanteen muutoksen myötä myös ajankäyttö muuttuu ja vapaa-aikaa onkin enemmän kuin ennen. Yhtenä syynä vapaaehtoistyöhön lähtemiselle voi olla oma kehitys- tai kypsymisprosessi, kaivataan elämään uutta sisältöä. Toimiessaan vapaaehtoisuudessa, ihminen voi saada kokemuksen merkityksellisestä ja hyödyllisestä toiminnasta, jota oma työ ei välttämättä tarjoa. Vapaaehtoistyöllä voi myös olla suuri merkitys uusien ihmissuhteiden ja yhteisöllisyyden kokemuksen saamisessa. (Mykkänen-Hänninen 2007, 23.) Vapaaehtoistyö myös jalostaa ihmistä, kehittää hänen eettistä arvomaailmaansa ja syventää ihmisen identiteettiä. Samalla ihmisen taidot osallistua, toimia, vaikuttaa ja kohdata muita ihmisiä ja kommunikoida heidän kanssaan parantuvat. (Harju 2005, 70.)

Vapaaehtoistyöllä on myös suuri anti vapaaehtoisilta apua ja tukea saaville ihmisille. Vapaaehtoistyön vaikutukset poikkeavat ammattiavun tai läheisten tarjoaman avun vaikutuksista. Siinä voi olla kyse yksinkertaisimmillaan kahden ihmisen suhteesta, joka ei ole ammatti- tai sukulaissuhde ja josta vähintään toisen odotetaan saavan apua itselleen. Tällainen suhde perustuu vastavuoroisuuteen, vapaamuotoisuuteen ja vaikeidenkin asioiden käsittelyyn vertaisina, kokemuksia jakaen ja pohdiskellen. Lääketieteessä ja myös perheiden parissa on tutkittu paljon tämän kaltaisen toiminnan vaikutuksia. Esimerkiksi äitien itsetuntoa ja elämäntilannetta on pystytty vahvistamaan vapaaehtoistyön kautta saatavalla tuella, mikä on vaikuttanut äitien vanhemmuuteen positiivisesti. Aito myötätunnon ja samalla viivalla olemisen kokemus on luultavasti yksi selittävä tekijä vapaaehtoistyön positiivisten vaikutusten taustalla. (Grönlund 2015, 23.)

Terveiden ja hyvinvoinninlaitos THL on juuri julkaissut tuoreen esiselvityksen, jossa kuvataan alueellisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen nykytilaa ja toimintamalleja sekä kehittämistarpeita. Selvityksessä todetaan, että järjestöjen monialainen joukko

edistää kansalaisten hyvinvointia ja terveyttä vaikuttavasti neuvonnan, ohjauksen, osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistamisen kautta. Suunnitteluun ja päätöksentekoon saadaan järjestöistä kokemuksellista ja asukkaita lähellä olevaa tietoa. (Bots ym. 2017, 31.)

4.4 Vapaaehtoistyön yhteiskunnallinen merkitys

Möttönen ja Niemelä (2005, 202) ovat todenneet, että hyvinvointivaltio tarvitsee nyt ja tulevaisuudessa tuekseen yhteisvastuuta, lähimmäisenrakkautta, sosiaalisuutta ja solidaarisuutta. Vapaaehtoistyö voi vastata omalta osaltaan tuohon tarpeeseen, sillä sen kautta ihmiset kokevat juuri noita asioita. Niin vapaaehtoistyötä tekevät kuin sitä kautta avun saavat.

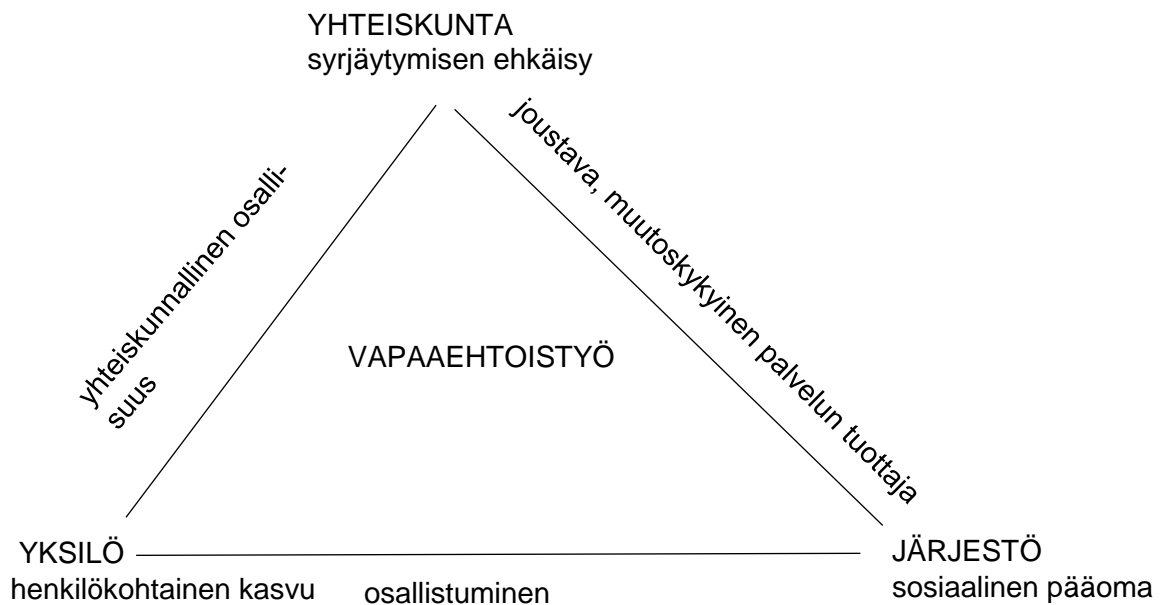
Yhteiskunnallisesta näkökulmasta katsottuna vapaaehtoistyöllä on siis yhteiskunnallista merkitystä. Vapaaehtoistyö on yhteiskunnallisesti hyödyllistä työtä ja tuottaa sosiaalista pääomaa³. (Pääkkönen 2010, 40.) Vapaaehtoistyö tarjoaa hyvinvointiyhteiskunnan palvelujärjestelmään lisäresursseja, sillä moni ihminen tarvitsee nykypäivänä apua ja tukea. Varsinkin varhaisen tuen tarjoajana vapaaehtoistyöllä on tärkeää rooli. (Mykkänen-Hänninen 2007, 6.)

Vapaaehtoistyö voi tarjota yksilölle sisältöä elämään, yhteiskunnallisen vaikuttamisen areenan, kokemuksen merkittävästä toiminnasta sekä mahdollisuuden auttaa ja kehittyä. Tänä päivänä ja koko 2000-luvulla vapaaehtoistyöllä on jo vakiintunut asema suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan palvelujärjestelmässä. (Mykkänen-Hänninen 2007, 11–12.)

Julkinen valta voi tukea vapaaehtoistoimintaa ja sen toimijoita, mistä seuraa aina suoraan tai välillisesti yhteiskunnan hyöty. Mitä aktiivisempia ihmiset ovat ja mitä enemmän he toimivat ns. yleishyödyllisessä vapaaehtoistoiminnassa, sitä paremmin suomalainen yhteiskunta voi. (Harju 2003, 7.) Tutkijoiden arvioiden mukaan vapaaehtoistoiminnan yhteiskunnallisen merkityksen arvioidaan tulevaisuudessa kasvavan entisestään (Valtiovarainministeriö 2015).

³ Sosiaalisen pääoman käsite kattaa ne sosiaalisen rakenteen ulottuvuudet, jotka helpottavat yksilöiden ja ryhmien vuorovaikutusta ja tiiviyttä. Näitä elementtejä ovat luottamus, vastavuoroisuuden jaetut normit sekä sosiaaliset verkostot. Kyse on palkitsevuudesta, jota yhteisöllinen toiminta ja jakaminen tarjoavat. Sosiaalisen pääoman olennaisin elementti on luottamus, sekä erityinen luottamus lähipiiriin ihmisiin, että yleistetty yhteisöllinen luottamus. (Pessi & Oravasaari 2010, 165.)

Kuviossa 7 havainnollistetaan kolmannen sektorin merkitystä yhteiskunnallisen osallisuuden mahdollistajana tarjoamalla toimintaympäristö vapaaehtoistyön toteuttamiselle. Kuten aiemmin jo mainittiin vapaaehtoistyöhön osallistuminen vahvistaa yksilön sidettä yhteiskuntaan, millä on suuri merkitys syrjäytymisen ehkäisemisessä. Kolmannen sektorin sosiaalista pääomaa kasvattaa kansalaisaktiivisuus. Tämä mahdollistaa joustavien palveluiden tarjoamisen nopeasti muuttuvassa yhteiskunnassa. (Mykkänen-Hänninen 2007, 18.)

Kuvio 7. Vapaaehtoistyö osana yhteiskunnallista osallisuutta ja sosiaalista pääomaa (Mykkänen-Hänninen 2007, 18).

Suuri osa vapaaehtoistyöstä tehdään eri järjestöissä. Suomalaiset ovat aktiivisia järjestöihmisiä, noin 75 % suomalaisista osallistuu elämänsä aikana jonkin järjestön tai yhdistyksen toimintaan. Voimmekin todeta, että järjestöt ovat merkittävä osallistumismahdollisuuksien ja yhteenkuuluvuuden rakentaja Suomessa. Suomalainen järjestökenttä on ollut viime vuosina muutosten kohteena roolien ja tehtävien tiimoilta 1990-luvun lopulta lähtien. Yhteiskunnan rakenteiden ja yhteisöjen muuttuessa, järjestöille on tullut entistä tärkeämpi tehtävä yhteisön ja sitä kautta kiinnittymisen mahdollisuuden tarjoamisessa erilaisissa elämäntilanteissa oleville ihmisille. (Särkelä 2011, 280.)

Vapaaehtoistyö on kansantaloudellisesti merkittävää ja sillä on suuri vaikutus yhteiskunnan toimivuuteen. Vapaaehtoistyö edistää ihmisten sosiaalisia suhteita ja verkottumista

yli luonnollisen lähipiirinsä. Tämä taas lisää luottamusta myös vieraampiin ja oman elinpiirin ulkopuolisiin ihmisiin sekä solidaarisuutta näitä kohtaan. Myös vastavuoroisuus ja kykyä toimia yhdessä sekä toisista välittäminen vahvistuvat. Näin yhteiskunnan toimivuus ja vakaus lisääntyvät ja taloudellinen menestys edistyy. (Grönlund 2015, 22.)

5 KEHITTÄMISHANKKEEN TOTEUTUS

5.1 Hankkeen lähtökohdat

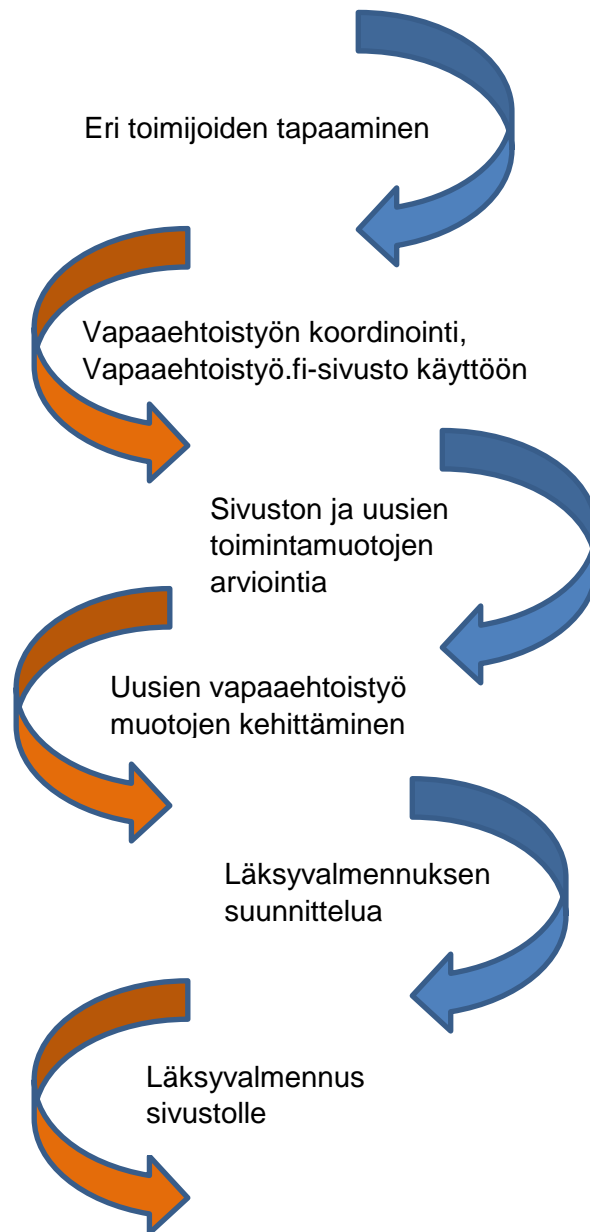
Raision kaupungissa vapaaehtoistyö on ollut hajallaan eikä sitä ole koordinoitu. Yhteinen internet-sivusto selkeyttäisi toimintaa ja tarjontaa. Palvelujärjestelmään kaivataan uusia vapaaehtoistyön toimintamalleja, jotka vastaavat myös lapsiperheiden tarpeisiin jo varhaisessa vaiheessa. Uusien vapaaehtoisten rekrytointiin ei ole olemassa mallia, jonka mukaan toimittaisiin. Kaupungin toimijat, seurakunta ja järjestöt kokevat, että resursseja on paljon käyttämättä ja sitä kautta avun ja tuen tarjonta vähäistä vapaaehtoistyön kautta.

Hyvät kokemukset innostavat kaupungin toimijoita seurakuntaa ja järjestöjä tiiviimpään yhteistyöhön vapaaehtoistyön kehittämiseen. Tämän kehittämishankkeen kautta on tavoitteena perustaa yhteinen internet-sivusto ja rekrytinnin malli Raision kaupunkiin yhdessä eri toimijoiden kanssa sekä ottaa käyttöön uusi vapaaehtoistyön toimintamuoto lapsiperheiden tarpeisiin.

5.2 Kehittämistoiminnan kuvaus

Kehittäminen tähtää yleensä muutokseen. Sen avulla tavoitellaan jotakin aiempaa parempaa tai tehokkaampaa toimintatapaa. Vapaaehtoistyön kehittämisen lähtökohtana on ollut yllä mainitut asiat sekä näky jostakin uudesta; vapaaehtoistyön koordinoimisesta yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Kun työelämässä tutkitaan tai kehitetään jotain, tutkitaan asioita, jotka kuuluvat luontevasti omaan ammatti- tai toimialaan. Palveluohjaajan työnkuvaan vapaaehtoistyön kehittämien on sopinut todella hyvin. Kehittämisessä ovat yleensä kohteina työelämän käytännöt, jotka kaipaavat sillä hetkellä kehittämistä, muuttamista, ylläpitämistä tai ehkä uusien käytäntöjen luomista. Vapaaehtoistyön kehittäminen on tapahtunut yhteistyössä eri toimijoiden kanssa eli verkostoissa, jotka mahdollistavat eri alojen toimijoiden oman ajattelun rikastumisen uusilla ideoilla sekä eri näkökulmista asioita tarkastelevat asiantuntijat voivat yhdessä kehittää uusia innovaatioita. Kehittämistoiminta edellyttää ihmisten aktiivista osallistumista ja vuorovaikutusta, se on ennen kaikkea sosiaalinen prosessi. Varsinkin tämä kehittämishanke on ollut vahvasti sosiaalinen prosessi. (Vilkkä 2005, 13; Rantanen & Toikko 2009, 16–17, 89.)

Vapaaehtoistyön kehittäminen on edennyt spiraalimaisesti organisoinnin, toteutuksen ja arvioinnin seurattessa toisiaan ja toistuessa uudelleen. Spiraalimallin mukaisesti tässä kehittämishankkeessa asiat ovat tarkentuneet ja osittain muuttuneet kehittämisen aikana. Reflektiivisyys, arviointi ja vuorovaikutus ovat olleet tärkeässä osassa. (Rantanen & Toikko 2009, 66; Salonen 2013, 14-15.)

Kuvio 8. Kehittämishankkeen spiraalimainen eteneminen (mukaillen Rantanen & Toikko 2009, 67).

5.3 Hankkeen aikataulu

Kehittämishanke on edennyt vuosien 2015 – 2017 aikana alla olevan kuvauksen perusteella.

Kehittämishankkeen prosessikuvaus			
AIKA	MENETELMÄT	TOIMIJAT	TUOTOS
SUUNNITTELU			
11-12/2015	Dialogiset keskustelut	Hanketyöntekijä, mentori	Alustava hankesuunnitelma
1/2016	Palaveri	Hanketyöntekijä ja hankkeen ohry	Hankesuunnitelman tarkennus
ORGANISOINTI			
2-3/2016	Puhelut, sähköpostit	Hanketyöntekijä, kaupungin eri toimijat, MLL, SPR, Raisio-Seura	Hankkeen tavoitteet ja tehtävät
4/2016	Palaverit, puhelut, sähköpostit, työpaja, konsultointi	Hanketyöntekijä, kaupungin eri toimijat järjestöt, Valtakunnallisten sosiaalipedagogiikan päivien työpajaan osallistujat, lähikuntien toimijat, Turun AMK	Brändäyksen alustava suunnitelma, työpajan tuotoksena ideoita hyviin käytäntöihin, rekrytointiin vastavuoroisuuteen, lähikuntien kokemukset
TOTEUTUS			
5-6/2016	Vapaaehtoistyö.fi-edustajan konsultointi, kokeileva toiminta	Hanketyöntekijä, Kirkkopalveluiden edustaja, kaupungin eri toimijat, järjestöt, seurakunta	Vapaaehtoistyö.fi-sivuston pilotointi Raisiossa
8-9/2016	Palaverit, puhelut, sähköpostit, markkinointi	Hanketyöntekijä, kaupungin eri toimijat, järjestöt, seurakunta	Vapaaehtoistyö.fi-sivuston lanseeraus ja käyttöönotto elokuun lopulla, Killin Markkinoilla markkinointia sekä lehtitiedote, uusien vapaaehtoisten rekrytointia, läksyvalmennus sivustolle
10-12/2016	Kehitystyö, ihmisten kohtaamista, dialogiaa, kokeilevaa toimintaa	Hanketyöntekijä, kaupungin eri toimijat, järjestöt, seurakunta	Vapaaehtoistyön markkinointia, uusien läksyvalmentajien saaminen ja läksyvalmennuksen aloittaminen, vapaaehtoistyön viikko 28.11.-1.12.
1/17	Yleisötilaisuus, luento, rekrytointi	Kaupungin eri toimijat, seurakunta, järjestöt	Vapaaehtoistyö Keväänstartti Martinsalissa 17.1., Markku Ojasen luento onnellisuudesta
ARVIOINTI			
1-3/2017	Dokumentointi, arviointi, kehittäminen, markkinointi	Hanketyöntekijä ja muut toimijat	Kehitystyö, lehtijuttu vapaaehtoistyöstä, hankkeen loppuraportti
LEVITYS			
4/2017	Kehittämishankkeen esittely	Hankkeen tekijät, sidosryhmät	Levitys, juurruttaminen

Kuvio 9. Hankkeen toteuttaminen.

5.4 Hankkeessa käytetyt menetelmät

Menetelmät kehittämishankkeissa ovat paljolti samoja joita käytetään tutkimuksissa tutkimusmenetelminä. Erona menetelmien käytössä on joustavuus. (Salonen 2013, 23.)

Dialoginen keskustelu

Nykyään arjen kiireen keskellä ihmisten väliseen osaamisen ja kokemusten vaihtoon kehittymisen ja kehittämisen välineenä ei välttämättä ole tarpeeksi aikaa. Näin ollen paljon arvokasta tietoa ja taitoa voi jäädä jakamatta ja kehityspotentiaalia hyödyntämättä. Keskinäinen arvostava dialogi, yhteisen ymmärryksen luominen ja yhdessä uuden oppiminen antavat paljon lisäarvoa myös kehittämiselle. Tällainen vuorovaikutus vaatii kasvokkain kohtaamista, aikaa, turvallista tilaa, yksilöiltä rohkeutta omien uskomusten ja kokemusten jakamiseen muiden kanssa. Olennaista on luoda olosuhteet, joissa asioista voidaan puhua avoimesti ja osaamista jakaa turvallisesti ja mukavilla tavoilla hyvässä ja turvallisessa ympäristössä. (Koskimies ym. 2012, 9.)

Dialogisessa keskustelussa mukana olijat testaavat, tarkistavat, kyseenalaistavat ja muotoilevat uudelleen toisen puhetta. Samalla jokainen osapuoli luo itseään uudelleen ja määrittää suhdettaan muihin keskustelun osapuoliin. (Mönkkönen 2002, 34.) Dialogista keskustelua voi tapahtua jokapäiväisessä kanssakäymisessä.

Kehittämishankkeessa on ollut pienryhmiä, kokouksia/palavereja tai kahden keskiä keskusteluita, joiden menetelmänä on ollut dialoginen keskustelu. Toimiminen yhteistyössä eri toimijoiden kanssa on kehittämisessä erittäin merkittävää, joten kasvotusten tapaamiset ovat tärkeitä. Sen ohella pidimme yhteyttä myös puhelimitse ja sähköpostitse. Kasvotusten tapaaminen on kuitenkin dialogisen keskustelun ydin. Silloin pystyy paremmin tuomaan asioita esille, vaihtaa kokemuksia, löytää yhteinen ymmärrys ja oppia yhdessä uutta kuten aiemmin on todettu.

Vapaaehtoistyötä on vaikea kehittää ilman kaupungin omia toimijoita seurakuntaa ja eri järjestöjen edustajia. On ollut hedelmällistä käydä keskusteluita kaupungin toimijoiden, seurakunnan ja järjestöjen kanssa, mitä kaikkea he tekevät jo nyt, mitä mahdollisuuksia meidän on kehittää yhdessä toimintaa, miten saisimme rekrytoitua lisää vapaaehtoisia. Dialogisten keskustelujen aikana voi jo syntyä uusia ideoita. Innostuksen sytyttäminen ja levittäminen onnistuvat erittäin hyvin dialogisen keskustelun kautta.

Työpaja

Työpajamenetelmässä haetaan tiedonvaihtoa ja keruuta. Työpaja mahdollistaa valittuun aihealueeseen paneutumisen eri näkökulmista ja osa-alueista. Työpaja on yhteistoiminnallinen menetelmä, joka toteutetaan yleensä pienryhmissä. (Haukijärvi ym. 2014, 34-35.)

Valtakunnallisilla Sosiaalipedagogiikan päivillä huhtikuussa 2016 Turun ammattikorkeakoululla vedimme ammattikorkeakoulun lehtori Laura Närvin kanssa työpajan. Työpajan teemana oli ”Kehitetään yhdessä ennaltaehkäiseviä perhepalveluja – Voiko vastavuoroisuus toteutua?”. Työpajassa oli 13 osallistujaa ja työpajan menetelmänä oli ”Open Space” muokattuna.

Open Space -menetelmässä on tarkoitus sitouttaa ja motivoida ryhmää, käsitellä useita eri asioita samanaikaisesti. Menetelmä toimii hyvin tilanteissa, joissa Open Space on ryhmän itseohjautuvuuteen perustuva menetelmä. Menetelmä toimii parhaiten, kun on esim. kyse todellisesta asiasta ja aihe on osallistujille tärkeä. (Summa & Tuominen 2009, 41, 45.)

Muokkasimme tästä menetelmästä omanlaisemme aloittaen pienellä alustuksella, jonka jälkeen annoimme kolme teemaa ”hyvät käytännöt, vastavuoroisuus ja rekrytointi” fläppipapereilla. Osallistajat saivat keskustella keskenään ja kävellä teemojen välillä ja laittaa omia ideoita muistilapuilla teemoittain. Lopuksi oli pieni yhteenveto ja keskustelua. Saimme hyviä ideoita teemoihin. Nämä liittyivät vapaaehtoistyöhön ja opiskelijoiden mahdollisuuksiin tuottaa palveluja.

Konsultointi

Konsultointi on ulkopuolisen avun käyttämistä työn tekemisen tai kehittämisen tukena. Konsultoinnin ominaispiirteinä voidaan pitää ajallisesti rajattu kesto ja keskittyminen selvästi määritellyn ongelman ratkaisupyrkimykseen. Konsultaatio on hyvä menetelmä silloin, kun itsellä ei ole tarvittavaa tietoa tarpeeksi ja halutaan vahvistusta omille ajatuksille. (Heikkonen ym. 2008, 13-14.)

Jotta pyörää ei tarvitse lähteä keksimään alusta asti, kannattaa aina perehtyä ja kartoittaa, mitä muualla on jo tehty tai tehdään. Kehittämishankkeessa halusimme vapaaehtoistyölle oman sivuston. Aluksi suunnittelimme perustavamme sen kaupungin nettisi-

vuille viestintäpäällikön avustuksella. Onneksi huomasimme aika pian, että Kirkkopalvelut ylläpitää juuri tällaista sivustoa. Sovimme heti, että otamme yhteyttä Kirkkopalveluiden yhteyshenkilöön ja konsultoimme häntä asiasta. Päädyimme puhelun aikana, että yhteyshenkilö tulee itse Raisioon paikan päälle kertomaan ja esittelemään sivustoa meille hankkeen toimijoille. Näin saamme suoraa konsultointia sivuston suhteen.

Vapaaehtoistyö.fi-sivustoa selaillessa huomasimme, että sivustoa käyttää lähikunnista jo Turku, Naantali ja Rauma. Päätimme konsultoida näitä kuntia, miten he ovat kokeneet sivuston toimivuuden. Soitimme kuntien yhteyshenkilöille ja saimme hyvää tietoa kokemuksista ja vahvistusta sille, että sivusto on käyttökelpoinen, helppo, toimiva ja on saavuttanut hyvin ihmiset.

Konsultointia ovat myös järjestöjen tapaamiset, jolloin perehdymme tarkemmin järjestöjen toimintaan. Tällöin konsultointi voi olla molemminpuolista, sillä saamme tietoa järjestöistä tarkemmin, vahvistusta ajatuksillemme ja samalla annamme tietoa perhepalveluista ja asiakkaiden tarpeista palveluiden suhteen. Näin järjestöt pystyvät paremmin suunnitella, miten heidän kannattaisi mahdollisesti kehittää omaa toimintaansa.

Kokeileva toiminta

Kokeilevalle toiminnalle on tyypillistä, että kehitettävä palvelu tuodaan prosessin hyvin aikaisessa vaiheessa, jo idea asteella, kokeiltavaksi käyttäjille ja asiakkaille. Näin halutaan saada nopeasti tietoa idean toimivuudesta tai toimimattomuudesta. Tämän tiedon pohjalta tehdään tarvittavat muutokset ja muokattu versio tuodaan uudestaan kokeiltavaksi. Iteratiivinen (vaiheittainen kehittäminen) kuuluu oleellisena osana kokeilevaan toimintaan. Prosessin kautta hyvät ominaisuudet vahvistuvat ja huonot toimimattomat ominaisuudet karsiutuvat. Koko kokeiluprosessin ajan palvelu tai tuote elää ja muokkautuu. Julkinen sektori palveluiden kehittäjänä voi hyötyä tällaisesta avoimesta ja käyttäjät huomioon ottavasta kehittämisen lähestymistavasta. (Poskela ym. 2015, 12.)

Raision kaupungin perhepalveluissa kokeileva toiminta on jo havaittu ja koettu hyväksi kehittämismenetelmäksi. Kaste II:n ja Turun ammattikorkeakoulun yhteishankkeissa kehitimme palveluja pääsääntöisesti kokeilevalla toiminnalla. Lähdemme rohkeasti ja nopeasti kokeilemaan jotain palvelua, vastaako se asiakkaiden tarpeisiin, toimiiko käytännössä jne. Tarvittaessa muokkaamme palvelua tai joskus ns. hyllytämme odottamaan jatkokehittelyä.

Kokeilevaa toimintaa käytämme myös tässä kehittämishankkeessa. Ideoimme esim. järjestöjen kanssa jotain uutta toimintaa ja lähdimme nopeasti sitä kokeilemaan käytäntöön. Tällöin huomamme aika nopeasti, onko toimiva ratkaisu. Esim. MLL:n kylämummi- ja vaaritoiminnassa lähdimme nopeasti pilotoimaan mahdollisuutta olla yksittäisen lapsen kylämummi- tai vaari. Tulokset ovat olleet kaikkien osapuolten kannalta todella hyvät ja toiminta on jäänyt MLL:n Raision yhdistyksen toimintaan pysyvästi. Kirkkopalveluiden ylläpitämää vapaaehtoistyö.fi-sivustoa lähdimme myös kokeilemaan nopeasti, jos päädyimme ottamaan sen käyttöön.

Täytyy muistaa, että kokeellinen toiminta on tietoista, aktiivista ja suunniteltua tutkimista. Reflektointi mahdollistaa oppimisen ja oman toiminnan kehittämisen. (Muurinen & Lovio 2015.)

5.5 Hankkeen eteneminen syksy 2015 – tammikuu 2017

Hankeidean esittely ohjausryhmälle

Mentorin eli perhepalvelujen johtajan kanssa olimme käyneet aiemmin keskustelua, mikä voisi olla hyvä kehittämishanke liittyen myös perhepalveluiden palveluihin sekä omaan työhöni palveluohjaajana. Tässä vaiheessa pohdimme vielä palveluohjauksen tai vapaaehtoistyön kehittämistä.

Tammikuussa 2016 hankkeen ohjausryhmä kokoontui. Ohjausryhmään kuuluivat perhepalveluista johtaja ja vastaava perhevalmentaja, ikäihmisten palveluista geronomi sekä Turun ammattikorkeakoulun lehtori, joka on muutenkin ollut mukana perhepalveluiden yhteistyössä. Ohjausryhmässä mietimme vapaaehtoistyön teemaa, ja mikä sen kehittämisessä olisi tärkeää.

Totesimme, että järjestöt kantavat vastuun vapaaehtoistyöstä, mutta kaupungin rooli taustalla on kuitenkin tärkeä vapaaehtoistyön arvostamisena. Monenlaisia ideoita syntyi. Päädyimme siihen, että ilman järjestöjen mukanaoloa meidän on vaikea löytää niin sanottua punaista lankaa ja päätimme ottaa tässä vaiheessa mukaan MLL:n ja SPR:n. Myös Raisio-Seuran päätimme kutsua mukaan.

Toimijoiden tapaamisia

Olimme yhteydessä MLL:n ja SPR:n edustajiin, jotka olivat heti mukana yhteistyössä. Myös Raisio-Seuran puheenjohtaja saapui tapaamiseen maaliskuussa 2016. Mukana oli myös ohjausryhmä ja kaupungin kirjasto- ja kulttuuripalvelujen johtaja. Kävimme läpi tärkeimpiä yksityiskohtia, jotka ovat tärkeitä vapaaehtoistyössä, esimerkiksi koulutus, markkinointi, konkreettiset tehtävät vapaaehtoisille, vertaistuki, kertaluontoinen tai pitkäaikainen vapaaehtoistyö – mahdollisuus valita, palkitseminen, vapaaehtoistyön muuntautuminen moneksi, ei liian sitovaa.

Totesimme, että monella on jo hyviä kokemuksia, jotka innostavat eteenpäin. Kuitenkin vapaaehtoistyö on Raisiossa hajallaan. Pohdimme, miten vapaaehtoiset saataisiin koordinoitua yhteen. Pidimme hyvänä ideana vapaaehtoistyön niin sanottuja mol-sivuja, jotka olisivat kaupungin nettisivuilla. Myös vapaaehtoistyön brändäys kaupungin puolesta todettiin tärkeäksi, jotta vapaaehtoistyölle saadaan uskottavuutta ja mielenkiintoa.

Valtakunnalliset Sosiaalipedagogiikan päivät Turussa

Huhtikuussa 2016 valtakunnallisilla Sosiaalipedagogiikan päivillä Turun ammattikorkeakoululla vedimme ammattikorkeakoulun lehtori Laura Närvin kanssa työpajan. Työpajan teemana oli ”Kehitetään yhdessä ennaltaehkäiseviä perhepalveluja – Voiko vastavuoroisuus toteutua?”. Työpajaan osallistui 13 ja työpajan menetelmänä oli ”Open Space” muokattuna. Saimme hyviä ideoita teemoihin, joita olivat hyvät käytännöt, rekrytointi ja vastavuoroisuus. Nämä liittyivät vapaaehtoistyöhön ja opiskelijoiden mahdollisuuksiin tuottaa palveluja. Ideoita on tarkoitus hyödyntää matkan varrella.

Työpajan yhdeksi innoittajaksi teimme pienen muutaman minuutin videon, jossa kahvikupin äärellä keskustelevat 11-vuotias tyttö ja Kylämummi. Tytöllä on oma kylämummi ja vaari ja hän on käynyt vanhusten luona ilostuttamassa vanhuksia. Kylämummi on toiminut Raisiossa toiminnan alusta lähtien noin kymmenen vuotta ja käy kerran viikossa alakoululla. Videoinnin teki perhepalveluissa työharjoittelussa ollut sosionomiopiskelija. Videota voi käyttää muissakin tilaisuuksissa.

Vapaaehtoistyön internet-sivut

Huomasimme, että Kirkkopalveluilla on jo olemassa vapaaehtoistyö.fi-sivusto, joka näytti toimivan juuri sillä tavalla, mitä itsekkin toivoimme. Koska sivusto oli jo olemassa, meidän oli turha lähteä itse sellaista tekemään. Päätimme ottaa yhteyttä Kirkkopalveluihin ja selvittää sivuston ylläpitämistä. Kirkkopalveluista Ilkka Kalmalehto oli heti innostunut yhteistyöstä ja sovimme, että hän tulee toukokuun alkupuolella Raisioon kertomaan tarkemmin sivuston sisällöstä ja toimivuudesta. Olimme puhelinyhteydessä Turkuun, Naantaliin ja Raumalle vapaaehtoistyö.fi-sivuston merkeissä. Näiden kuntien kokemukset sivustosta olivat hyviä. Pitivät sivustoa selkeänä ja toimivana. Ihmiset olivat löytäneet sen hyvin.

Kalmanlehdon tapaamiseen oli kutsuttu kaupungin toimijat, seurakunta sekä MLL ja SPR. Seurakunta oli jo aiemmin ollut yhteydessä Kirkkopalveluihin ajatuksena ottaa sivusto Raisiossa käyttöön. Kalmanlehto piti hyvänä ajatuksena sivuston käyttöönoton yhteistyössä seurakunnan ja kaupungin kanssa. Kaikki olivat sitä mieltä, että sivusto toisi Raisioon kaivattua koordinoitua vapaaehtoistyöhön, se olisi selkeä ja helppokäyttöinen. Sivustossa on kohtuullinen kuukausimaksu, jonka Raisiossa maksaisi seurakunta ja kaupunki. Viestintä tarjoutui maksamaan kaupungin osuuden budjetistaan. Sivustoa saa käyttää kaikki järjestöt ja yhdistykset. Tapaamisen aikana kaupungin toimijat päättivät lähteä mukaan ja seuraavana päivänä seurakunnalta tuli vahvistus kirkkoherran hyväksynnästä seurakunnan osalta.

Sivustolla täytyy olla pääkäyttäjä, joka koordinoi sivustoa, antaa tunnukset vapaaehtoistyön työnantajille ja muutenkin seuraa sivustoa. Sovimme kaupungin osalta, että minä olen pääkäyttäjä kaupungin ja järjestöjen osalta ja seurakunnalla on oma pääkäyttäjä. Seurakunnalla on paljon vapaaehtoisia ja eri työtehtäviä, joten tuntui järkevältä toimia näin.

Ennen kesää istuimme vielä koolle ja teimme suunnitelman Vapaaehtoistyö.fi-sivuston lanseerauksesta. Päätimme, että lanseeraamme ja otamme sivuston käyttöön elokuun lopulla ja siitä markkinoidaan elokuun lopulla Killinmarkkinoilla Raisiossa, jossa on mahdollisuus kohdata ihmisiä paikan päällä.

Vapaaehtoistyön brändäys ja markkinointi

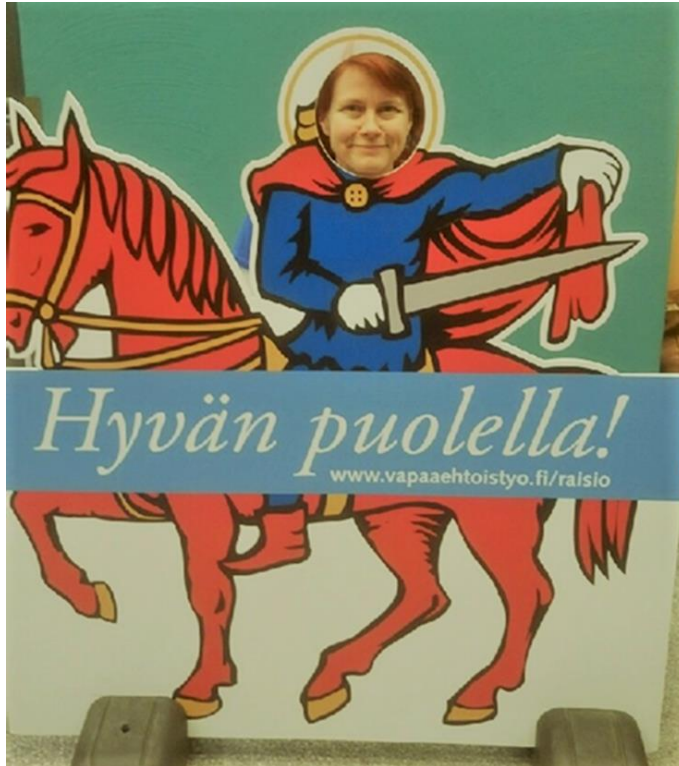
Tapasimme kaupungin toimijoiden eli ikäihmisten palveluiden ja kirjasto- kulttuuripalveluiden kanssa huhtikuussa ja mukaan kutsuimme myös kaupungin viestintäpäällikön. Mietimme vapaaehtoistyön brändäystä, jossa kaupungin rooli olisi olla taustavoimana nostamassa vapaaehtoistyön imagoa. Vapaaehtoistyöstä olisi saatava innostava ja houkutteleva, jotta uusia toimijoita saadaan mukaan. Totesimme, että hyvinvoinnin edistäminen ja hyvän tekeminen ovat ydin. Tästä muodostui Hyvän puolella -slogan.

Raision vaakunassa on kuvattuna Pyhä Martti, joka leikkaa viitastaan palan antaakseen sen lämmöksi kerjäläiselle. Tästä syntyi idea ottaa Pyhä Martti keulakuvaksi (kuva 1), sillä hyvän tekeminen on ollut Raisiossa arvossa pitkään. Markkinoinnissa on tärkeää, että se on mahdollisimman laajasti tapahtuvaa hyödyntäen eri kanavia. Vapaaehtoistyötä on markkinoitu Raisiossa eri lehtien ja sosiaalisen median kautta. Tässä on ollut kaupungin oma viestintäpäällikkö suuressa ja tärkeässä roolissa. Vapaaehtoistyöstä on tehty markkinoinnin suhteen mielenkiintoa herättävää, usein esillä olevaa ja ihmisiä lähellä olevaa.

Kuva 1. Vapaaehtoistyön brändäys.

Kehittämisessä mukana olevat toimijat olivat sitä mieltä, että brändäys oli juuri yllä olevassa kuvassa. Viestintäpäällikkö oli ideoinut myös Pyhä Martti -tintamreskin, jonka avulla kuka tahansa voi kuvata itsensä Pyhä Martinna. Tintamareskin lisäksi tilasimme Kirkkopalveluista Vapaaehtoistyö.fi-roll upin, joten sen ja tintamareskin avulla vapaaehtoistyö tulee myös hyvin näkyväksi eri tapahtumissa.

Kuva 2. Pyhä Martti -tintamareski.

Brändäykseen liittyen pidämme markkinointia erittäin tärkeänä asiana vapaaehtoistyön kehittämisessä ja näkyväksi tekemisessä. Ilman markkinointia emme saavuta ihmisiä. Päätimme heti, että markkinointia tapahtuu säännöllisesti ja laajasti, jotta sivusto ja vapaaehtoistyö pysyvät ihmisten mielissä. Yksi tärkeä markkinoinnin osa on aito ihmisen kohtaaminen.

Matkan varrella olemme tavanneet eri kokoonpanoissa. Tapaamisten myötä meille muodostui ydinryhmä eli ns. suunnitteluryhmä, jossa ovat olleet mukana minun lisäksi ikäihmisten palveluista geronomi, kirjasto- ja kulttuuripalveluiden johtaja, viestintäpäällikkö sekä edustajat seurakunnasta, MLL:sta ja SPR:stä. Kokoonnuimme säännöllisesti ja ideoimme jatkuvasti, miten viemme vapaaehtoistyön kehittämistä eteenpäin. Tämä kokoonpano korvasi alussa olleen ohjausryhmän.

Valtakunnallinen vapaaehtoistyön päivä oli 3.12. MLL oli miettinyt tuohon päivään liittyen vapaaehtoistyön viikon järjestämistä Raisiossa. MLL heitti idean ilmaan ja kutsuimme jälleen suunnitteluryhmän koolle. Vapaaehtoistyön viikon suunnittelu lähti heti käyntiin suurella innolla ja ideoita syntyi. Mietimme, mihin meidän kannattaisi jalkautua, jotta tapaisimme kasvotusten ihmisiä. Päätimme pitää viikon maanantaista torstaihin, jolloin

joka päivä olisimme eri paikoissa. Viikko alkoi maanantaina Perhekeskus Sateliitissa, josta päävastuun otti MLL. Tiistaina Tasalan Kamari piti yllä vapaaehtoistyötä seurakunnan vetämänä. Keskiviikkona oli kirjastotalon perinteiset joulun avajaiset, johon menimme mukaan mainostamaan vapaaehtoistyötä. Viikon huipennus tapahtui Kauppakeskus Myllyssä, jossa olimme koko päivän.

Olimme ideoineet vapaaehtoistyön viikolle ”Hyvän puolella -lahjakortteja”, joiden myötä jokainen pystyy antamaan aikaansa tahtomallaan tavalla jollekin haluamalleen ihmiselle. Ihmisiltä kysyttiin viikon aikana, miten vapaaehtoistyö voisi auttaa ja onko itse halukas lähtemään mukaan. Vastanneiden kesken arvottiin Myllyssä pieni palkinto. Myllyssä oli myös ”Vapaaehtoistyön simulaattori” eli ihmiset saivat kokeilla, kuinka onnistuu vanhuksen lykkääminen pyörätuolilla tai karkkipaperin avaaminen vanhukselle. Ikäihmisten palveluista geronomi ja hänen opiskelijaharjoittelija olivat pukeutuneet vanhuksiksi. Meillä kaikilla oli Hyvän puolella -paidat, joista meidät tunnisti.

Tammikuussa järjestimme vapaaehtoistyön Kevään Startin kirjastotalon Martinsalissa. Psykologian emeritusprofessori Markku Ojanen tuli luennoimaan aiheesta ”Paras onni – yhteinen onni”. Ojanen oli pitänyt vapaaehtoistyötä niin tärkeänä asiana, ettei hän ottanut luentopalkkiota. Tilaisuudessa myös rekrytoitiin uusia vapaaehtoisia. Järjestöt, seurakunta ja kaupunki esittelivät vapaaehtoistoimintaansa ja esiteltiin Vapaaehtoistyö.fi -sivusto. Emme tienneet etukäteen, montako ihmistä tilaisuuteen tulee. Niinpä oli iloinen yllätys, kun salissa on noin 140 kuulijaa.

Tänä vuonna on Suomi 100 -juhlavuosi ja sen kunniaksi tämän vuoden tavoitteeksi olemme ottaneet 100 vapaaehtoisen rekrytoinnin itsenäisyyspäivään mennessä. Raision kaupungin nettisivuilla on asiasta mainos, jonka kautta voi seurata tilannetta. Tällä hetkellä tämän vuoden puolella uusia vapaaehtoisia on saatu 31. Teemme vapaaehtoistyön tarinoita näkyviksi lehtijutuilla. Raisio Tiedottaa -lehdessä on ollut jo kaksi juttua, Vapaaehtoistyö.fi-sivuston käynnistymisestä ja nyt maaliskuussa kaupungin omista vapaaehtoistyöstä (liite 1). Toukokuun Raisio Tiedottaa -lehdessä tuodaan esille MLL:n ja seurakunnan vapaaehtoistyö.

Uuden toimintamuodon kehittäminen

Tämän kehittämishankkeen yksi tavoite oli kehittää uusi vapaaehtoistyön toimintamuoto, joka vastaisi lapsiperheiden tarpeeseen varhaisessa vaiheessa. Opiskelijaharjoittelijat

ovat perhepalveluissa aiemmin kehittäneet koulujen tarpeeseen yksilöllisen läksyvalmennuksen, joka on todettu tarpeelliseksi ja toimivaksi palveluksi. Koska se on ollut opiskelijaharjoittelijoiden tuottamaa palvelua, on se ollut sidoksissa harjoittelijoihin ja heidän harjoittelujaksojen pituuteen.

Kun otimme käyttöön Vapaaehtoistyö.fi-sivuston, halusimme kokeilla läksyvalmentajien rekrytointia vapaaehtoistyön kautta. Keskustelimme asiasta perhepalvelujen johtajan kanssa ja päätimme kokeilla. Läksyvalmennusilmoitus ehti hetken sivustolla, kun kaksi ilmoittautui. Haastattelin heidät ja kahdelta koululta löytyi oppilaat, jotka tarvitsivat yksilöllistä apua ja tukea läksyjen tekoon. Toinen valmentaja sai 3.luokkalaisen tytön ja toinen 5.luokkalaisen tytön.

Molempien oppilaiden kohdalla aloitimme läksyvalmennuksen tapaamisella koululla. Tapaamisessa oli oppilas, huoltaja, opettaja, läksyvalmentaja ja minä. Opettaja, oppilas ja huoltaja kertoivat, missä asioissa tukea olisi hyvä saada. Sovimme läksyvalmennuksen pituudeksi kaksi kuukautta ja valmennus kerran viikossa tunnin ajan. Näiden oppilaiden kohdalla läksyvalmennus tapahtui koululla, mutta voi tapahtua myös kotona.

Läksyvalmennuksen lopulla tapasimme jälleen samalla kokoonpanolla ja tarkastelimme, miten oli mennyt. Molempien oppilaiden kohdalla läksyvalmennus oli auttanut paljon, mikä näkyi sekä koululla että kotona. Jokainen osapuoli oli tyytyväinen. Läksyvalmentajat olivat tehneet todella hyviä havaintointoja oppilaiden läksyjenteosta ja oppimisesta. He pystyivät antaa vanhemmille hyviä vinkkejä läksyjen tukemiseksi.

6 HANKKEEN TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET

6.1 Vapaaehtoistyö.fi-sivusto ja uusien vapaaehtoisten rekrytointi

Vapaaehtoistyötä kokoava internet-sivusto Vapaaehtoistyö.fi otettiin Raisiossa käyttöön elokuun-16 lopulla. Olemme todenneet sivuston olevan helppokäyttöinen, selkeä, monipuolinen ja ihmiset ovat löytäneet sen hyvin. Vapaaehtoistyö.fi-sivusto on turvallinen sivusto. Meille pääkäyttäjille tulee aina sähköpostilla viesti uudesta työnantajasta, jonka hyväksymme antamalla käyttäjätunnukset ja salasanan sivustolle. Näin sivustolle ei pääse sellaiset tahot, jotka eivät täytä sivuston käyttäjien kriteereitä yleishyödyllisistä, eikaupallisista ja voittoa tavoittelemattomista tahoista.

Jotta ihmiset löytävät sivuston, on markkinointi tärkeässä roolissa. Alusta alkaen oli selvää, että sivustoa täytyy markkinoida säännöllisesti ja laajasti, jotta se pysyy ihmisten mielessä. Markkinoinnissa on ollut tärkeässä ja keskeisessä roolissa kaupungin viestintäpäällikkö, joka on nopeasti työstänyt ideoista muun muassa vapaaehtoistyön logon, Pyhä Martti tintamareskin, julisteita, mainoksia, lahjakortteja ja Hyvän puolella T-paidat. Näillä kaikilla tuotteilla on ollut suuri merkitys vapaaehtoistyön näkyväksi tekemisessä ja arvostamisessa. Samalla vapaaehtoistyöstä on tehty houkutteleva. Brändäys on onnistunut.

Vapaaehtoistyö.fi-sivuston tuloksena Raisiossa on tällä hetkellä tarjolla monipuolisia vapaaehtoistyön muotoja, joilla autetaan lapsia, nuoria, perheitä, aikuisia ja ikäihmisiä. Eri-laisia työtehtäviä on tähän saakka ollut tarjolla 68, joista osa on jo päätynyt. Tällä hetkellä sivustolla on tarjolla 20 erilaista tehtävää. Tehtävät ovat monipuolisia, esimerkiksi sopankeittäjä perhekeskus Sateliittiin, ystävä maahanmuuttajalle tai nettiopastaja eläkeläiselle. Myös tehtävien kesto voi vaihdella kertaluontaisesta pitkäkestoiseen. Vapaaehtoistyötä tarjoavat kaupungin omat toimijat kuten perhepalvelut, kirjasto- ja kulttuuripalvelut ja ikäihmisten palvelut, seurakunta sekä eri järjestöt ja yhdistykset eli sivusto koostaa hyvin yhteen eri toimijat. Työntekijä eli vapaaehtoistyötä tarjoavia tahoja on tähän mennessä sivustolla 15, joista osalla on useampi työtehtävä tarjolla. Sivustolla on tähän saakka käynyt yli 10 000 ja sen kautta on rekrytoitu noin 50 uutta vapaaehtoista elokuun lopulta tähän päivään saakka. Tämän vuoden puolella on saatu uusia vapaaehtoisia jo 31. Uusia MLL:n kylämummeja ja -vaareja on tullut kehittämishankkeen aikana 12, mikä on lapsiperheiden kannalta hieno asia.

Vapaaehtoistyön organisoiminen on tärkeää, kuten myös vapaaehtoisten tukeminen, arvostaminen ja palkitseminen. Monessa paikassa järjestöt, yhdistykset, seurakunta ja kaupunki järjestävät erilaisia vapaaehtoistyön muotoja, mutta tekevät sitä hyvin erillään toisistaan. Tämän kehittämishankkeen aikana tiivistimme yhteistyötä eri toimijoiden kesken, mikä on rikastuttanut ja selkeyttänyt vapaaehtoistyötä Raisiossa. Yhteinen internet-sivusto on koonnut saman ”katon alle” erilaisia ja eri tahojen tarjoamia vapaaehtoistöitä. Sieltä on helppo löytää itselle sopiva toimintamuoto.

Pidimme kehittämishankkeen alussa jo tärkeänä, että uudelle vapaaehtoiselle olisi heti tarjolla toimintamuotoja, joista voi itse valita mieluisan. Ei riitä, että sanomme ottamamme yhteyttä jonkin ajan päästä. Vapaaehtoinen ei välttämättä jaksa odottaa, sillä hän on juuri sillä hetkellä kiinnostunut lähtemään mukaan vapaaehtoistyöhön. Monipuoliset tehtävät ja eri tahojen yhteistyö mahdollistavat myös sen, että vapaaehtoiselle voidaan tarjota uusi tehtävä, jos hän kokee, ettei ensimmäinen tehtävä ollutkaan hänelle sopiva. Esimerkiksi kylämummiksi lähtenyt nainen koki, ettei lasten kanssa työskentely olekaan hänelle sopivin muoto. MLL:n yhdyshenkilö otti yhteyttä ikäihmisten geronomiin, ja naiselle löytyi mieluinen tehtävä vanhusten ulkoiluttamisesta.

Uusien vapaaehtoisten rekrytointiin kannattaa panostaa. Kuten Kansalaisareenan (2015) tutkimuksessa ilmeni, tällä hetkellä vapaaehtoisissa on vähemmän 25–34-vuotiaita. Tämä näkyy myös Raisiossa. Eläkkeellä olevat näyttävät tulevan herkemmin mukaan toimintaan kuin nuoremmat. Nuorempien saaminen mukaan on tärkeää tulevaisuuden suhteen. Läksyvalmennuksesta on kiinnostunut juuri nuoremmat, sillä he ehkä kokevat omasta kouluajasta olevan vähemmän aikaa, mikä helpottaa läksyjen auttamissa.

Pessi ja Oravasaari (2010, 99-105) olivat kartoittaneet onnistuneen rekrytoinnin vaatimuksia. Tulokset ovat samat kuin, mitä olimme jo kehittämishankkeen alussa ajatelleet, ja mikä on vahvistunut hankkeen aikana. Ihmisten kohtaamiset ja uskallus kysyä halukkuutta vapaaehtoistyöhön, ja mikä vapaaehtoista itseä kiinnostaa. Tähän liittyen koemme tärkeänä, että järjestämme välillä jotain tapahtumia, joissa on helppo kohdata ihmisiä ja kysyä halukkuutta lähteä mukaan vapaaehtoistyöhön. Tämän osoitti tärkeäksi sekä viimesyksyinen jalkautuminen Kauppakeskus Myllyyn että tämän vuoden alussa järjestetty vapaaehtoistyön Kevään startti, jossa Markku Ojanen luennoi onnellisuudesta. Kevään startissa oli 140 osallistujaa, mikä kertoo siitä, että ihmiset tulevat mielellään mukaan. Tapahtumat kokoavat sekä vanhat että uudet vapaaehtoiset yhteen.

Toimiessani palveluohjaajana perhepalveluissa, olen kokenut vapaaehtoistyön tärkeäksi tukimuodoksi lapsiperheille. Vapaaehtoistyö voi olla joko ammattiavun rinnalla olevaa tai itsenäisesti toimivaa. Missään nimessä en näe niiden poissulkevan toisiaan. Jos tarjoamme esimerkiksi läksyvalmennusta ja omaa kylämummiä, kartoitamme perheitä, joilla ei ole mitään kriisiä meneillään tai suuri ongelmia perheessä. Emme halua antaa vapaaehtoiselle liian haastavia perheitä. Vapaaehtoistyön kautta voidaan ennaltaehkäistä ammattiavun tarvetta. Kun ammatillinen työ ja vapaaehtoistyö kulkevat rinta rinnan, on meillä mahdollisuus auttaa perheitä monipuolisemmin ja varhaisessa vaiheessa.

6.2 Läksyvalmennus

Läksyvalmennus otettiin Raision kaupungin perhepalveluihin vapaaehtoistyön kautta tarjottavaksi palveluksi syksyllä-16. Silloin läksyvalmennusta tarjottiin alakouluikäisille, nyt myös yläkoululaisille. Sivuston kautta etsitään läksyvalmentajia, jotka auttavat ja tukevat lapsia läksyjen teossa. Läksyvalmennusta oli jo aiemmin ollut opiskelijaharjoittelijoiden tuottamana palveluna ja nyt haluttiin kokeilla, toimiiko se uutena vapaaehtoistyön muotona.

Syksyllä saimme läksyvalmentajiksi heti kaksi nuorta naista, jotka molemmat olivat sillä hetkellä työttöminä ja halusivat tehdä jotain hyödyllistä. Toisella oli kokemusta lasten kanssa työskentelystä ja toinen oli tehnyt töitä enimmäkseen vanhuspuolella. Haastatelin molemmat ehdokkaat, hankin heille rikosrekisteriotteet ja laitoin kouluille viestiä läksyvalmennuksen mahdollisuudesta. Kahdelta koululta tuli pian viestiä läksyvalmennuksen tarpeelle.

Koska läksyvalmennusta tarjotaan perhepalveluiden kautta ja minä palveluohjaajana koordinoin sitä muun työni ohella, päätimme kokeilla ensin kahdella läksyvalmentajalla eli läksyvalmennusilmoitus otettiin tarkoituksella pois sivustolta. Ennen joulua se on laitettu uudelleen näkyville. Tämän vuoden puolella on saatu yksi uusi läksyvalmentaja, joka on juuri aloittanut 3.luokkalaisen pojan kanssa. Viime syksyn läksyvalmentajista toinen sai koulunkäyntiavustajan töitä siltä koululta, jossa antoi läksyvalmennusta ja toinen on jatkanut tämän vuoden puolella yläkoululaisen kanssa ja on aloittamassa sen valmennuksen päätyttyä loppukevään 1.luokkalaisen kanssa.

Läksyvalmennuksesta on saatu hyvää palautetta niin oppilaiden, vanhempien, koulun kuin läksyvalmentajien tahoilta. Oppilaat ovat saaneet ryhtiä läksyjen tekoon ja koulunkäyntiin sekä oivaltaneet myös itse, mikä auttaisi läksyissä. Vanhemmat ovat kokeneet

lastensa koulumotivaation parantuneen ja keskittymiskyvyn lisääntyneen. Läksyvalmennus on näyttäytynyt koulussa oppilaan koulunkäynnin parantumisena, mahdolliset unohdukset ovat vähentyneet tai loppuneet. Läksyvalmentajat ovat kokeneet onnistumisen kokemuksia nähdessään oppilaiden edistymisen koulutyössä, ovat pystyneet antamaan oppilaille eväitä itsenäiseen työskentelyyn.

Vanhempien kiireet ja työelämän paineet näkyvät mielestäni läksyvalmennuksen tarpeessa. Vanhemmat eivät ehdi olla tarpeeksi oman lapsensa apuna ja tukena läksyjen teossa tai oman jaksamisen vuoksi eivät jaksa ottaa lapsensa mahdollista kiukkua vastaan. Moni vanhempi nimittäin sanoo, että läksyjenteko menee usein riitelyksi. Vanhempien työpäivät venyvät välillä pitkiksi ja lapsen harrastukset vaativat oman aikansa, joten läksyjenteko voi venyä iltamyöhään, jolloin sekä lapsen että vanhempien kyky keskittyä läksyihin ei ole paras mahdollinen.

Kouluilla on läksyparkkeja, mutta moni lapsi tarvitsee yksilöllistä tukea. Läksyvalmennus on juuri oikea tukimuoto. Vielä paremman siitä tekisi se, että samalla kun läksyvalmentaja valmentaa lasta niin myös vanhempi saisi valmennusta, miten jatkossa voisi olla paremmin oman lapsensa tukena. Tämä oli myös alkuperäinen idea läksyvalmennuksessa. Käytännössä näin ei ole usein tapahtunut, sillä läksyvalmennus ajoittuu useimmiten koulun jälkeen, jolloin vanhemmat ovat vielä töissä. Tai se tapahtuu koululla. Läksyvalmennuksen lopulla olevassa tapaamisessa läksyvalmentaja voi antaa myös vanhemmille vinkkejä, miten jatkossa voisi tukea lapsensa läksyjen tekoa. Läksyvalmentaja ei ole vain apuna läksyjen teossa, vaan hän on lapselle myös tärkeä ja läsnä oleva aikuinen, joka on juuri häntä varten.

Läksyvalmennuksessa on tärkeää myös läksyvalmentajien tukeminen, palautteen antaminen ja kannustaminen. Läksyvalmennuksen aikana pidän välillä valmentajiin yhteyttä tekstiviesteillä tai soitan heille ja kysyn kuulumisia. Viime syksyn läksyvalmentajat kutsuin joulun alla kahville, annoin hyvää palautetta, he pystyivät keskenään vaihtamaan kokemuksia ja saivat pienen joululahjan. Halusin osoittaa heille, että tekevät arvokasta vapaaehtoistyötä lapsiperheiden hyväksi. Tämän kevään aikana on tarkoitus taas kutsua tämän hetkiset valmentajat kahville.

Perhepalveluiden ja lapsiperheiden tukemisen näkökulmasta katsottuna, läksyvalmennus on hyvä tukimuoto lapsiperheille jo varhaisessa vaiheessa. Varsinkin, kun se on nyt mahdollista myös vapaaehtoistyön kautta, jolloin läksyvalmennuksen pituus on pitempi kuin aiemmin eikä se ole sidoksissa mahdollisiin opiskelijaharjoittelijoihin.

6.3 Hyvinvoinnin edistäminen

Vapaaehtoistyön kehittäminen on edistänyt ihmisten hyvinvointia. Vapaaehtoistyön kautta moni perhe tai vanhus on saanut apua ja tukea, mikä on osaltaan vaikuttanut ihmisten hyvinvointiin positiivisella tavalla.

Vapaaehtoistyöllä on yhteiskunnallista merkitystä. Ensinnäkin se on taloudellisesti edullista ja vaikuttaa monien ihmisten hyvinvointiin positiivisesti. Tutkimuksissa on todettu, että vapaaehtoistyö vaikuttaa sekä vapaaehtoistyöntekijään että avun kohteeseen hyvällä tavalla. Teimme ikäihmisten geronomin kanssa maaliskuun Raisio Tiedottaa -lehteen jutun vapaaehtoistyöstä vapaaehtoisen näkökulmasta. Haastattelimme lehtijuttuun viime syksynä vapaaehtoistyöhön lähteneitä bingoemäntä Salmea, joka toimii vanhusten kanssa, ja läksyvalmentaja Heidiä. Molemmat toivat esille, että parasta vapaaehtoistyössä on nähdä autettavien innostuminen ja ilo. Salme on toiminut työelämässään nuorten parissa ja Heidi vanhusten. Nyt vapaaehtoistyön kautta he ovat toimineet päinvastoin eli Salme toimii vanhusten kanssa ja Heidi lasten ja nuorten. Läksyvalmennus on vahvistanut Heidin ajatusta opiskella ja työskennellä tulevaisuudessa lasten ja nuorten parissa.

Mykkänen & Hänninen (2007, 22) totesivat, että vapaaehtoistyö voi tarjota pehmeän las-kun eläkepäiviin tai kiinnittymispinnan työttömälle. Suurin osa Raision vanhoista ja uusista vapaaehtoisista on eläkkeellä olevia, mutta mukaan on tullut myös työttömänä olevia nuorempia ihmisiä. Sekä eläkeläiset että työttömät ovat todenneet, että vapaaehtoistyö tuo sisältöä ja tekemistä arkeen. Myös erilainen tekeminen ja uusien kokemusten saaminen ovat innostaneet mukaan vapaaehtoistyöhön. Tätä olen kuullut paljon jo kylä-mummi ja -vaaritoiminnan yhteydessä, ja nyt läksyvalmentajien suunnalta.

Tutkimusten mukaan vapaaehtoistyö vaikuttaa myös autettavien hyvinvointiin positiivisesti. Haastattelin edellä mainittuun lehtijuttuun myös viime syksynä läksyvalmennettava olleen tytön äitiä. Hän kertoi, että läksyvalmennuksesta oli ollut paljon apua ja hyötyä hänen tyttärelleen. Tyttärellä oli ollut keskittymisvaikeuksia läksyjen teossa, mutta läksyvalmennuksen jälkeen hän on jaksanut yrittää enemmän. Tytär oli kokenut yhteiset hetket läksyvalmentajan kanssa mukavina ja oli mennyt mielellään läksyvalmennukseen. Äiti ja tytär ottaisivat mielellään uudelleen läksyvalmennusta.

Samoja tuloksia läksyvalmennuksesta olemme saaneet jo aiemminkin, kun opiskelijat ovat toimineet läksyvalmentajina. Aina kokemukset ovat olleet hyviä ja valmennuksesta

on ollut hyötyä lapselle. Moni lapsi on kokenut jo pelkästään aikuisen läsnäolon hyvänä asiana. Varsinkin, jos omat vanhemmat eivät ehdi antaa tarpeeksi aikaansa. Läksyvalmennus parantaa lapsen koulunkäyntimotivaatiota ja nostaa samalla hänen itsetuntoa onnistuneiden kokemusten myötä.

Jos läksyvalmennus on vaikuttanut positiivisesti autettavan hyvinvointiin, niin samoin on kylämummi ja -vaaritoiminnan laita. Olen ollut tiiviisti mukana MLL:n kylämummi ja -vaaritoiminnassa, joten olen ollut mukana toteamassa hyvät vaikutukset. Lapsiryhmissä toimivat kylämummit ja -vaarit ovat tuoneet monelle lapselle iloa ja aikuisen läsnäoloa päiväkodissa tai alakoulussa. Eräs kylämummi kertoi, että on ilo mennä viikoittain kouluun, kun lapset juoksevat vastaan halaamaan ja huutavat ”Kylämummi tulee”. Yksittäisen lapsen kanssa toimiva kylämummi on todennut lapsen tapaamisten tuovan hänen omaan arkeensa hyvää vaihtelua ja ilon tunteita sekä sisältöä elämään. Lapsi puolestaan kokee, että hänellä on turvallinen ja tärkeä aikuinen, jonka kanssa tekee mielellään erilaisia asioita. Tytön äiti pitää tärkeänä, että hänen tyttärellään on oma kylämummi lähellä, sillä varsinainen mummi asuu monen sadan kilometrin päässä. Kylämummin tarjoama jouluateria tytölle ja äidille oli ollut äidille koskettava ja tärkeä hetki.

Jos vapaaehtoistyöntekijöiden ja autettavien hyvinvointi on lisääntynyt, niin myös meidän kehittäjien hyvinvointiin on vaikuttanut monet positiiviset elämyksen vapaaehtoistyön tiimoilta. Kuten jo aiemmin mainitsin, koko kehittämisessä tehty yhteistyö on voimauttanut ja innostanut meitä eteenpäin sekä antanut arkeen iloisia asioita. Tämän lisäksi olemme olleet etuoikeutettuja saadessamme olla mukana vapaaehtoistyön kautta saatavan avun viemisessä apua tarvitseville.

6.4 Yhteistyön kehittyminen

Yhtenä arvokkaana tuloksena tässä kehittämishankkeessa pidän eri tahojen kanssa tehtävän yhteistyön ja verkostoitumisen. Rantanen ja Toikko (2009, 89) totesivat, että kehittämistoiminta edellyttää ihmisten aktiivista osallistumista ja vuorovaikutusta, ja että se on ennen kaikkea sosiaalinen prosessi. Näin olen aikaisemmin jo kokenut, mutta tämän kehittämishankkeen aikana tämä on korostunut entisestään.

Ilman yhteistyötä on ylipäätään vaikea kehittää tai vielä asioita eteenpäin. Tässä kehittämishankkeessa yhteistyö kaupungin eri toimijoiden, seurakunnan ja eri järjestöjen kesken on ollut alusta alkaen hedelmällistä, tehokasta, antoisaa ja asioita eteenpäin vievää. Meille on syntynyt erittäin hyvä yhteishenki, olemme kehittäneet yhdessä raisiolaisille

vapaaehtoistyön kautta saatavaa apua ja tukea. Kyse on kuitenkin yhteisistä lapsista, nuorista, aikuisista tai vanhuksista. Meillä kaikilla on omat kiireemme työssämme, mutta kaiken kiireen keskellä olemme kokeneet yhteiset suunnittelutapaamiset, tapahtumat ja kaiken kehittämiseen liittyvän voimauttavan meitä. Olemme innostaneet ja kannustaneet toinen toisiamme ja nähneet vapaaehtoistyön positiivisen vaikutuksen sen tekijään, autettavaan ja meihin muihin mukanaolijoihin.

Perhepalveluissa on ollut viime vuosina palveluiden kehittämisessä hyväksi koettu kokeileva kulttuuri, joka on antanut työntekijöille mahdollisuuden ideoida erilaisia palveluja ja antanut myös luvan epäonnistua. Samanlaisen kulttuurin saimme tämän kehittämissuunnitteluun ja toteutukseen. Aluksi joku totesi, että menemme aika vauhdilla eteenpäin, mutta loppujen lopuksi kaikkiin tarttui hyvin nopeasti innokkuus ja rohkeus lähteä kokeilevan toiminnan tielle. Hulluimmatkin ideat otettiin käsittelyyn, jalostettiin tai hylättiin. Tällaisesta ideoiden sekamelskasta syntyi esimerkiksi viime syksynä ”Vapaaehtoistyön simulaattori”, jonka kautta ihmiset saivat kokeilla vanhuksen lykkäämistä pyörätuolissa Kauppakeskus Myllyssä. Ilman rohkeutta kokeilla ja toistemme kannustamista, tämä ei olisi ollut mahdollista.

Kuten Grönlund (2015, 44-45)) on aiemmin todennut, kunnan, seurakunnan ja järjestöjen yhteistyö on tärkeää vapaaehtoistyössä. Yhteistyöllä voidaan saavuttaa huomattavaa synergiaa ja vaikuttavaa vapaaehtoistoimintaa. Tämän kaiken allekirjoitan niin minä kuin myös kaikki kehittämissuunnittelussa olleet yhteistyötahot: kaupungin omat toimijat, seurakunta ja järjestöt. Kun pystymme integroimaan vapaaehtoistyön ja kaupungin palvelut toisiinsa, saa esimerkiksi perheet varhaisempaa, monipuolisempaa ja joustavampaa apua. Kaupungin peruspalvelut kohtaavat lähes kaikki perheet. Näin perheiden tarpeet tulevat esille ja yhteistyön kautta järjestöt voivat tehostaa toimintaansa vastaten näihin tarpeisiin. Yhteistyön avulla voidaan mahdollisesti ennaltaehkäistä tai ainakin vähentää ammattiavun tarvetta. Näistä ovat hyvänä esimerkkinä kylämummi ja -vaaritoiminta sekä läksyvalmennus.

Vapaaehtoistyön kehittäminen ja yhteistyö eri tahojen kanssa vastaa hyvin kaupungin strategian mukaiseen laaja-alaiseen hyvinvointityön kehittämiseen. Vapaaehtoistyö tapahtuu kasvuympäristöissä, on ennaltaehkäisevää ja on organisoitu ylisektorisesti sekä on kustannustehokasta hyvinvointityötä. Vapaaehtoistyöllä on vaikutusta Raison kaupungin tavoitteisiin hakea asiakaslähtöisyyttä ja parempaa kustannusten hallintaa palvelutarpeen muutoksiin.

Tämän kehittämishankkeen myötä yhteistyön tekeminen muissakin asioissa kuin vapaaehtoistyön tiimoilta on helpompaa. Perhepalveluissa olemme tottuneet yhteistyöhön, mutta esimerkiksi joidenkin järjestöjen ja seurakunnan yhteistyö on lähtenyt vapaaehtoistyön kehittämisen myötä uudenlaiseen nosteeseen.

6.5 Vapaaehtoistyön juurruttaminen ja jatkokehittäminen

Vaikka tämä kehittämishanke päättyy, niin vapaaehtoistyön kehittäminen Raisiossa jatkuu. Tähän ovat valmiita ja innokkaita kaikki mukana olleet yhteistyötahot. Tämä on tärkeää vapaaehtoistyön juurruttamisen onnistumiseksi.

Vapaaehtoistyö.fi-sivusto on otettu käyttöön pysyvästi. Kehittämishankkeen alussa on jo sovittu, että sivuston kustannukset budjetoidaan seurakunnan ja kaupungin viestinnän budjeteista. Sivuston pääkäyttäjinä jatkavat jo sitä hoitaneet eli seurakunnan edustaja ja minä. Vapaaehtoistyön koordinointi sopii hyvin palveluohjaajan työnkuvaan jatkossakin ilman, että se tuo liikaa lisätöitä. Olen kokenut sen päinvastaisena, laajentaa entisestään palveluohjaajan näkökenttää ja monipuolistaa palveluohjausta.

Perhepalvelut on jo aiemmin tehnyt yhteistyötä esimerkiksi MLL:n ja Pelastakaa Lapset ry:n kanssa, mikä on mahdollistanut tukihenkilöiden ja tukiperheiden tarjoamisen tukimuodoksi perheille. Nämä palvelut ovat nykyään sosiaalihuoltolain mukaisia palveluja. Vapaaehtoistyön kehittämisen myötä perhepalvelut saa palveluihinsa toivottua lisäapua ammatillisen työn rinnalle myös ilman asiakkuuksia. Tätä kautta on mahdollista vielä monipuolisempaan avun ja tuen tarjontaan perheille. Tätä ajatusta tukee koko perhepalveluiden johtotiimi. On huomattu, että perheitä voidaan auttaa myös vapaaehtoistyön kautta. Sähköisen hyvinvointikertomuksen viime vuoden raportoinnissa mainitaan vapaaehtoistyön kehittäminen lasten, nuorten ja perheiden osiossa.

Paljon on jo saavutettu vapaaehtoistyön kehittämisessä, mutta paljon on suunnitelmia myös jatkokehittämisen suhteen. Tämän vuoden yhtenä tavoitteena meillä on haastaa kouluja ja yrityksiä mukaan vapaaehtoistyöhön. Yhden alakoulun 1-3. luokkalaisten Kaverikerho kävi pelaamassa viime syksynä lautapelejä kuntoutusosaston vanhusten kanssa. Tähän hyvän tekemiseen oli lähtenyt mukaan koulukyydityksiä järjestävä taksifirma, joka oli tarjonnut oppilaille kyydityksen kuntoutusosastolle. Tämän tyyppinen hyvän tekeminen toivottavasti lisääntyy.

Jotta saamme yrityksiä tai kouluja mukaan, olemme päättäneet näyttää itse hyvää esimerkkiä ja haastaa samalla työyhteisöjä mukaan hyvän tekemiseen. Olemme jo sopineet toukokuulle päivän ja kellonajan, jolloin menemme kehittämishankkeen suunnitteluryhmällä auttamaan esimerkiksi jotain vanhusta pihatöissä. Teemme tempauksesta media-tiedotteen ja kutsumme vielä erikseen joitakin lehtiä paikalle. Tarkoituksena on saada näkyvyyttä, jotta haasteemme innostaisi muitakin mukaan. Tähän liittyen kartoitamme eläkeläisryhmien ja perhepalveluiden sekä seurakunnan diakoniatyön kautta perheiden toiveita siitä, minkälaista apua ihmiset toivovat ja tarvitsevat vapaaehtoistyön kautta. Näin saamme uusia ideoita vapaaehtoistyön toimintamuodoiksi, jotka vastaavat oikeisiin tarpeisiin. Kartoitamme samalla, onko halukkaita vanhuksia ja perheitä, jotka ottaisivat vapaaehtoistyön apua vastaan työyhteisöjen, yritysten tai koulujen kautta.

Pallo on jo heitetty Turun ammattikorkeakoululle. Ryhmä opiskelijoita osallistuu ensi syksyn vapaaehtoistyön viikolla auttamaan vanhuksia yhden päivän aikana. Ajatuksissa on myös saada tulevaisuudessa vapaaehtoistyö esimerkiksi lukion valinnaisaineeksi. Joissakin Suomen lukioissa tämä on jo mahdollista, esimerkiksi Kalajoella. Näin saataisiin nuorempia innostumaan vapaaehtoistyöstä. Tässä on tärkeää, että tarjolla on monipuolisia ja eri-ikäisiin kohdistuvia tehtäviä opiskelijoille. Tämän asian tarkempi suunnittelu on vielä kesken.

Erilaisten tapahtumien järjestäminen on varsinkin ihmisen kohtaamisessa arvokas asia. Viime syksyn vapaaehtoistyön viikosta jäi kaikille hyvät kokemukset, joten vapaaehtoistyön viikko tullaan järjestämään joka syksy. Ensi syksynä viikon aikana järjestetään ensimmäiset Martin päivän juhlat, joiden tarkoitus on kiittää vapaaehtoisia arvokkaasta panoksesta ihmisten auttamisessa. Juhlissa esitetään lyhyiden videoklippien kautta oikeita tarinoita vapaaehtoistyöstä sekä palkitaan vuoden vapaaehtoinen.

7 ARVIOINTI

Vapaaehtoistyön kehittäminen Raision kaupungin perhepalveluissa on ollut mielenkiintoinen matka, joka jatkuu tämän jälkeenkin. Ilman erittäin hyvää ja innostavaa yhteistyötä kaupungin eri toimijoiden, seurakunnan ja eri järjestöjen kanssa, kehittämishanke ei olisi toteutunut näin hyvin.

Vapaaehtoistyö ja sen kehittäminen ovat tärkeää ihmisten auttamisessa ja tukemisessa. Nämä olivat syyt, miksi itse valitsin tämän kehittämishankkeen. Työskentelen lapsiperheiden kanssa ja katson heidän näkökulmastaan asioita. Moni perhe voi hyötyä varhaisessa vaiheessa kevyemmästä ja ei niinkään viranomaisavusta, missä vapaaehtoistyöllä on suuri rooli. Perhe-elämä on muuttunut tällä vuosituhannella ja monen perheen lähiverkosto on niukka tai sitä ei ole ollenkaan. Myöskään naapuriapu ei ole tavanomaista tänä päivänä. Niinpä perheet ovat usein aika yksin asioidensa kanssa. Myös perhemuotojen muuttuminen on tuonut omat haasteensa perheille. Erot ovat yleistyneet ja sitä myöten yksinhuoltaja- ja uusperheet lisääntyneet. Nämä kaikki muutokset näkyvät myös omassa työssäni.

Kehittämishanke on onnistunut hyvin, sillä hankkeen alussa asetetut tavoitteet on saavutettu ja paljon muutakin on saatu aikaiseksi. Pidän tärkeänä hankkeen onnistumisen kannalta, että hankkeen tavoitteet ja tarpeet mietittiin yhdessä eri toimijoiden kanssa. Näin kehittämishanke vastasi oikeisiin tarpeisiin. En ole hankkeen aikana tehnyt erikseen palautekyselyä. Olen kuitenkin saanut paljon palautetta suoraan yhteistyötahoilta, vapaaehtoisilta ja perheiltä. Suunnitteluryhmämme kaikki jäsenet ovat koko kehittämishankkeen aikana antaneet palautetta hyvästä yhteistyöstä, innostavasta ilmapiiristä ja varsinkin siitä, että asiat ovat edenneet ja aika nopealla tempolla. Kaikilla on tunne, että olemme pystyneet yhdessä auttamaan ihmisiä vapaaehtoistyön kautta ja olemme saaneet paljon uusia vapaaehtoisia. Unohtamatta jo toiminnassa mukana olijoita. Vapaaehtoistyö.fi-sivustolla on suuri rooli vapaaehtoistyön koordinoimisessa ja rekrytoinnissa.

Toisena tavoitteena ollut uusi vapaaehtoistyön toimintamuoto saavutettiin myös. Läksyvalmennus vapaaehtoistyön kautta on toiminut hyvin ja tähän mennessä saadut läksyvalmentajat ovat hienosti vastanneet lapsen ja koulujen tarpeisiin saada lapselle yksilöllistä apua läksyjen tekoon. Läksyvalmennus jää pysyvästi vapaaehtoistyön yhdeksi toimintamuodoksi ja se on hyvä lisä perhepalveluiden palvelutarjonnassa.

Onnistumisesta kiitos kuuluu kaikille siihen osallistuneille. Ilman hyvää ja sujuvaa yhteistyötä, tämä ei olisi ollut mahdollista. Joka suunnittelutapaamisessa vallitsi innostava ilmapiiri ja ideat lähtivät elämään eteenpäin. Kokeileva toiminta kuten myös dialoginen keskustelu ja konsultaatio ovat olleet sopivat menetelmät tässä kehittämishankkeessa. Työpaja antoi oman hyvän lisän kehittämiseen. Muistiot ovat olleet tärkeässä asemassa kehittämisen aikana. Itse toimin kehittämishankkeessa hankkeen vetäjänä eli kokosin eri toimijoita yhteen ja innostin mukaan kehittämiseen. Olen pitänyt langat käsissä koko kehittämisen aikana.

Vapaaehtoistyön kehittäminen yhteistyössä eri toimijoiden kanssa jatkuu tästä eteenpäinkin. Tämä kehittämishanke oli hyvä startti yhteistyölle. Kokeileva toiminta ja rohkeus lähteä ideoimaan ja myös toteuttamaan ideoita on ollut yksi vahvuus tässä kehittämässä. Mielestäni olemme onnistuneet hyvin yhdessä. Asiat ovat loksahaneet sujuvasti kohdalleen. Markkinoilla on ollut erittäin suuri rooli kehittämistyössä. Markkinointia on tapahtunut laajasti sekä lehdissä että sosiaalisessa mediassa. Hankkeen loppuvaiheessa kaupungin viestintäpäällikkö siirtyi muihin tehtäviin, mutta olimme jo saaneet markkinoinnin hyvään vauhtiin siihen mennessä. Uusi viestintäpäällikkö aloittanee kesän kynnyksellä. Myös perhepalveluiden johtaja ja mentorini siirtyi hankkeen loppuvaiheessa eri tehtäviin, mutta se ei vaikuttanut enää siinä vaiheessa kehittämiseen. Tärkeää on, että perhepalveluiden nykyinen vs.johtaja on samoilla linjoilla vapaaehtoistyön tärkeyden suhteen.

Olen ollut viime vuosien aikana tiiviisti perhepalveluiden kehittämisessä mukana, joten kehittäminen ei ollut minulle uusi asia. Olen kuitenkin oppinut tämän kehittämishankkeen aikana, kuinka tärkeä on myös pohtia, mihin teoriaan kehittäminen perustuu, mitkä asiat ovat taustalla. Tietoperustaan tutustuminen ja sieltä tärkeimpien teemojen poimiminen olivat aikaa vievää, mutta mielenkiintoista. Mielestäni kehittämishankkeeseen valittu tietoperusta on tukenut hyvin vapaaehtoistyön kehittämistä.

Tähän loppuun haluan kertoa yhden tarinan vapaaehtoistyöstä, jossa tulee hyvin esille, miksi on tärkeää auttaa perheitä varhaisessa vaiheessa, kuinka yksin perheet ovat ilman omaa tukiverkostoa ja sitä kautta voivat kokea yksinäisyyden tunteita. Tarinan avulla näyttyy hyvin se, että vapaaehtoistyön kautta voidaan vaikuttaa näihin asioihin positiivisesti ammatillisavun rinnalla edistämällä samalla ihmisten hyvinvointia. Vapaaehtoinen itse kokee pystyvänsä auttaa toisia ihmisiä ja saa omaan elämäänsä uudenlaista sisältöä. Vapaaehtoistyöllä on yhteiskunnallista merkitystä, koska se mahdollistaa var-

haisen ja monipuolisen auttamisen. Monen ihmisen kohdalla pystytään mahdollisesti ennaltaehkäisemään suurempia ongelmia, kuten esimerkiksi yksinäisyyttä tai syrjäytymistä. Ihmisen kiinnittyminen yhteiskuntaan helpottuu.

Kohtasin työssäni noin vuosi sitten äidin, jolla on kolme lasta eikä lasten isät ole kovinkaan paljon mukana lasten elämässä. Vanhin lapsista on jo aikuisuuden kynnyksellä, mutta kaksi pienintä ovat alle kouluikäisiä. Äidillä on vähän tukiverkostoa ja hän kokee olevansa aika yksin perheensä kanssa. Äiti ja lapset ovat tällä hetkellä perhepalveluiden asiakkaana perheneuvolassa. MLL:n kylämummiksi ilmoittautui Markku Ojasen luennotta eläkkeellä oleva nainen, joka oli tehnyt töitä yli 30 vuotta perhepäivähoitajana. Hän halusi tehdä jotain myös vapaaehtoisena ja ehdotti itse, että haluaisi olla jonkun yksinhuoltajaperheen tukena. Perheneuvolan työntekijän kanssa totesimme, että tämä äiti ja lapset hyötyisivät kylämummin tuesta. Soittaessani äidille asiasta, äidin liikutus onnesta oli käsin kosketeltavaa. Perheen ja kylämummin yhteistyö on alkanut ja olen tavannut heidät sen jälkeen. Lapset ovat ottaneet kylämummin hyvin omakseen ja sekä äiti että kylämummi ovat kokeneet tapaamiset luontevana ja hyvänä. Äiti ja lapset saavat tukea elämäänsä. Tunnen olevani etuoikeutettu saadessani olla mukana välittämässä tukea ja onnen tunteita ihmisille myös vapaaehtoistyön kautta.

LÄHTEET

- Bots, S., Lehikoinen, H. & Perttilä, K. 2017. Alueellisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteiden ja toimintamallien nykytila ja kehittämistarpeet. Esiselvitys 2016. Työpaperi 8/17. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Falk, H., Kurki, M., Rissanen, P., Kankaanpää, S. & Sinkkonen, N. 2013. Kuntoutujasta toimijaksi – kokemus asiantuntijuudeksi. Työpaperi 39/2013. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Grimm Jr, R., Spring, K. & Dietz, N. 2007. The health benefits of volunteering. A review of recent research. Corporation for National and Community Service. Washington: Office of Research and Policy Development.
- Grönlund, H. 2015. Vapaaehtoistoiminta lapsiperheiden tukena. Perheiden, ammattilaisten ja vapaaehtoisten kokemukset. Pelastakaa sukupolvi -hankkeen raportti. Helsinki: HelsinkiMissio.
- Grönlund, H. & Falk, H. 2016. Kolmas sektori ja yksinäisyyden vähentäminen. Teoksessa J. Saari (toim.) 2016. Yksinäisten Suomi. Helsinki: Gaudeamus.
- Harju, A. 2003. Yhteisellä asialla. Kansalaistoiminta ja sen haasteet. Vantaa: Kansanvalistus-seura.
- Harju, A. 2005. Kansalaisyhteiskunta vapaaehtoistoiminnan innoittajana. Teoksessa M. Nylund & A.B. Yeung (toim.). Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.
- Haukijärvi, N., Kangas, A., Knuutila, H., Leino-Richertr, E. & Teirasvuo, N. 2014. Tavoitteena aktiivinen ja työelämälähtöinen oppiminen. Käytännön opetusmenetelmiä opiskelija- ja työelämälähtöiseen opetukseen ja koulutukseen. Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 91. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.
- Heikkonen, H., Meltti, T. & Mäkitalo, S. (toim.) 2008. Verkkokonsultointi sosiaalialalla. Malleja ja kokemuksia sähköisistä konsultointipalveluista. Helsinki: Stakes.
- Hiilamo, H. 2006. Akantappolaista isäkiintiöön. Perhepolitiikan pitkä linja Suomessa ja Ruotsissa. Helsinki: Stakes.
- Hokkanen, L., Pirinen, J. & Kuitunen, H. 2014. Vapaaehtoistyö, kansalaisjärjestöt ja hyvinvointipalvelujen kehittäminen Etelä-Savossa -esiselvitys. Mikkelin ammattikorkeakoulu 2014. A: tutkimuksia ja raportteja – Research reports 85. Mikkeli: Mikkelin ammattikorkeakoulu.
- Hulkkonen, M. 2015. Rasion kaupungin perhepalveluiden nopea uudistaminen. Teoksessa M. & M. Rimpelä (toim.). Säästöjä lapsiperheiden palveluremontilla. Liiteraportti: Kuntien kuvaukset lapsiperheiden palvelujen kehittämisestä. Sähköinen liiteraportti. Viitattu 14.2.2017. http://www.kaks.fi/sites/default/files/LIITERAPORTTI_1.pdf.
- Junttila, N. 2016. Yksinäisyyden ulottuvuudet. Teoksessa J. Saari (toim.) 2016. Yksinäisten Suomi. Helsinki: Gaudeamus.
- Karreinen, L., Halonen, M. & Tennilä, M. 2010. 10 askelta parempaan vapaaehtoistoimintaan. Helsinki: Vihreä sivistysliitto.
- Koskiaho, B. 2001. Sosiaalipolitiikka ja vapaaehtoistyö. Teoksessa A. Eskola & L. Kurki (toim.). Vapaaehtoistyö auttamisena ja oppimisena. Tampere: Vastapaino.
- Koskimies, M., Pyhäjoki, J. & Arnkil, T.E. 2012. Hyvien käytäntöjen dialogit. Opas dialogisen kehittämisen ja kulttuurisen muutoksen tueksi. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Laimio, A. & Välimäki, S. 2011. Vapaaehtoistoiminta kehittyä. Jyväskylä: Keski-Suomen Sosiaaliturvayhdistys.

Lankinen, N. 2011. Yhdessä oikeaan aikaan. Esiselvitys lasten ja nuorten hyvinvointia optimoivan johtamisjärjestelmän ja rajattoman toimintamallin kehittämisestä Raision kaupunkiin. Raisio: Raision kaupunki ja Tekes.

Lupa auttaa -hankesuunnitelma. Varsinais-Suomen lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma 2017-2018.

Miettinen, A. & Rotkirch, A. 2012. Yhteistä aikaa etsimässä. Lapsiperheiden ajankäyttö 2000-luvulla. Perhebarometri 2011. Väestötutkimuslaitos. Katsauksia E 42/2012. Helsinki: Väestöliitto.

Mykkänen-Hänninen, R. 2007. Vapaaehtoistyön rajapinnoilla. Helsingin ammattikorkeakoulun julkaisu. Sarja B: Oppimateriaalit 6. Helsinki: Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia.

Mönkkönen, K. 2002. Dialogisuus kommunikaationa ja suhteena. Vastaamisen, vallan ja vastuun merkitys sosiaalialan asiakastyön vuorovaikutuksessa. Väitöskirja. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Kuopio: Kuopion yliopisto.

Mönkkönen, K. 2005. Toiminnallinen vaikuttaminen. Maallikkous vuorovaikutuksen energialähteenä. Teoksessa M. Nylund & A.B. Yeung (toim.). Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.

Möttönen, S. & Niemelä, J. 2005. Kunta ja kolmas sektori. Yhteistyön uudet muodot. Jyväskylä: PS-Kustannus Oy.

Niemelä, J. & Turpeinen, T. 2016. Järjestöjen valmistautuminen sote-uudistukseen. Teoksessa J. Niemelä (toim.). Sote sosiaalisen kestävyuden vahvistajana. Diak puheenvuoro 2. Tampere: Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Nylund, M. & Yeung, A.B. 2005. Vapaaehtoisuuden anti, arvot ja osallisuus murroksessa. Teoksessa M. Nylund & A.B. Yeung (toim.). Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.

Ojanen, M. 2001. Auttajaksi oppiminen. Psykologia minuuden tulkkina. Teoksessa A. Eskola & L. Kurki (toim.). Vapaaehtoistyö auttamisena ja oppimisena. Tampere: Vastapaino.

Palveluiden nykytilan kuvaus. 2014. Lasten ja nuorten hyvinvointiohjelma. Raision kaupunki.

Pessi, A.B. & Oravasaari, T. 2010. Kansalaisjärjestötoiminnan ytimessä. Tutkimus RAY:n avustamien sosiaali- ja terveysjärjestöjen vapaaehtoistoiminnasta. Avustustoiminnan raportteja 23. Helsinki: Raha-automaattiyhdistys.

Poskela, J., Kutinlahti, P., Hanhike, T., Martikainen, M. & Urjankangas, H-M. 2015. Kokeileva kehittäminen. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu. TEM raportteja 67/2015. Viitattu 2.3.2017. http://www.tem.fi/files/44304/TEMrap_67_2015_web_18112015.pdf.

Pääkkönen, H. 2010. Perheiden aika ja ajankäyttö. Tutkimuksia kokonaistyöajasta, vapaaehtoistyöstä, lapsista ja kiireestä. Tutkimuksia 254. Helsinki: Tilastokeskus.

Raision kaupungin strategia 2013-2017.

Rajaniemi, J. 2009. Mielekkäästi vapaaehtoistoiminnassa. Tuloksia kyselystä järjestöjen ikääntyneille jäsenille. Raportteja 2/2208. Helsinki: Ikäinstituutti.

Rantanen, T. & Toikko, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy

Saari, J. 2010. Yksinäisten yhteiskunta. Helsinki: WSOY.

Saari, J. (toim.) 2016. Yksinäisten Suomi. Helsinki: Gaudeamus.

Salin, M., Hakovirta, M. & Ylikännö, M. 2016. Suhtautuminen ansaitsija-hoivaajamalleihin kuudessa Euroopan maassa. Teoksessa A. Haataja, I. Airio, M. Saarikallio-Torp & M. Valaste (toim.). Laulu 573 566 perheestä. Lapsiperheet ja perhepolitiikka 2000-luvulla. Helsinki: Kela.

Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle. Puheenvuoroja 72. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.

Seppänen, M. & Pessi, A.B. 2011. Suuret ikäluokat. Paljon auttavia käsiä? Teoksessa A.B. Pessi & J. Saari (toim.). Hyvien ihmisten maa. Auttaminen kilpailukyky-yhteiskunnassa. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja A Tutkimuksia 31. Tampere: Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Sosiaalipalvelujen omavalvontasuunnitelma. Raison perhepalvelut. 2015.

Summa, T. & Tuominen, K. 2009. Fasilitaattorin työkirja. Menetelmiä sujuvaan ryhmätyöskentelyyn. Helsinki: Kehitysyhteistyön palvelukeskus Kepa ry.

Särkelä, R. 2011. Sosiaali- ja terveysjärjestöt kilpailukyky-yhteiskunnassa. Teoksessa A.B. Pessi & J. Saari (toim.). Hyvien ihmisten maa. Auttaminen kilpailukyky-yhteiskunnassa. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja A Tutkimuksia 31. Tampere: Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Törrönen, M. 2012. Onni on joka päivä. Lapsiperheen arki ja hyvinvointi. Helsinki: Gaude.

Vallivuo, S. 2014. Vapaaehtoistoiminnan mahdollisuuksista ja esteistä. Kilpailu- ja Kuluttajaviraston selvityksiä 4/2014. Helsinki: Kilpailu- ja kuluttajavirasto.

Valtioneuvoston kanslia 2015. Pääministeri Juha Sipilän hallitusohjelma 29.5.2015. Ratkaisujen Suomi. Hallituksen julkaisusarja 10/2015. Viitattu 14.2.2017. http://valtioneuvosto.fi/documents/10184/1427398/Ratkaisujen+Suomi_FI_YHDISTETTY_netti.pdf/801f523e-5dfb-45a4-8b4b-5b5491d6cc82.

Valtiovarainministeriö 2015. Vapaaehtoistyö, talkootyö, naapuriapu - kaikki käy. Vapaaehtoistoiminnan koordinaatiota ja toimintaedellytysten kehittämistä selvittävän työryhmän loppuraportti. Valtiovarainministeriön raportti – 39/2015. Viitattu 24.2.17. <http://akateemisetnaiset.fi/wp-content/uploads/2016/01/VM-2015-Vapaaehtoisty%C3%B6-talkooty%C3%B6-naapurity%C3%B6-kaikki-k%C3%A4y.pdf>.

Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Välimäki, K. 2011. Kaikille mahdollisuus hyvinvointiin. Teoksessa Puheenvuoroja suomalaisen sosiaali- ja terveys- palvelujärjestelmän tulevaisuudesta. Helsinki: Tekes.

Väestöliitto. 2007. Perhe kannattaa. Väestöliiton perhepoliittinen ohjelma. Helsinki: Väestöliitto.

Willberg, E. 2015. Vapaaehtoistoiminnasta iloa monille. Hyvinvointia tukevan vapaaehtoistyön vastuut ja käytännöt. Sitran selvityksiä 93. Helsinki: Sitra.

Yeung, A.B. 2005. Vapaaehtoistoiminnan timantti. Miten mallintaa motivaatiota? Teoksessa M. Nylund & A.B. Yeung (toim.). Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus. Tampere: Osuus-kunta Vastapaino.

Artikkelit:

Kervinen, E. 2017. Ruotsiin muuttavaa suomalaisperhettä odottaa monta iloista yllätystä – päiväkotimaksut ovat pieniä ja perhevapaat joustavia. Helsingin Sanomat 1.2.2017. Viitattu 8.3.17. <http://www.hs.fi/kotimaa/art-2000005067455.html>

Muurinen, H: & Lovio, I. 2015. Kokeileminen sosiaalipalveluiden kehittämisen menetelmänä ja strategiana. Janus vol. 23 (2) 2015, 206–223. Viitattu 8.3.2017. <http://ojs.tsv.fi/index.php/janus/article/view/51253/1570>

Repo, P. 2016. Brittitutkimus: Vapaaehtoistyön vaikutus mielenterveyteen alkaa näkyä 40-vuotiailla. Keski-ikässä ja vanhempana tehty vapaaehtoistyö on tutkimuksen mukaan yhteydessä henkiseen hyvinvointiin. Helsingin Sanomat 2.3.2017. Viitattu 19.2.2017. file:///E:/Brittitutkimus_%20Vapaaehtoistyön%20vaikutus%20mielenterveyteen%20alkaa%20näkyä%2040-vuotiailla%20_%20Vapaaehtoistyö%20_%20HS.html

Säädöstekstit:

Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301.

Dia-esitykset:

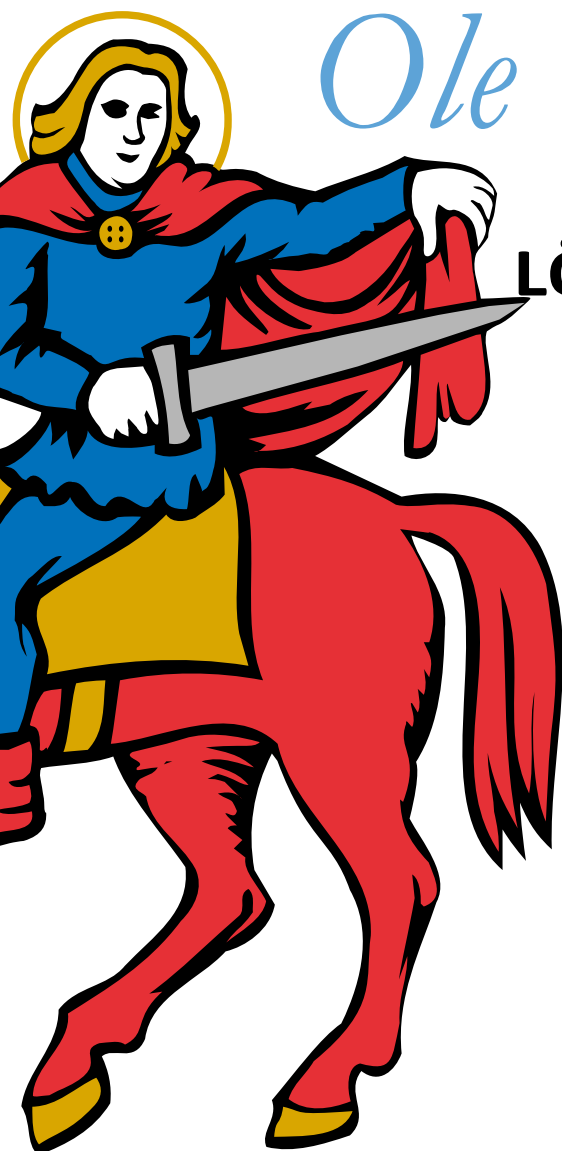
Hulkkonen, M. 2013. Rasion perhepalveluiden strategia vuoteen 2013.
Hulkkonen, M. 2014. Rasion perhepalvelut. Toiminta ja suuntaviivat 2014.
Hulkkonen, M. 2015. Rasion perhepalveluiden tilinpäätöskatsaus 2014.
Hulkkonen, M. 2016. Rasion perhepalveluiden strategia vuosille 2016-20
Möttönen, S. 2011. Hyvinvointivaltio ja vapaaehtoistyö osana kansalaisyhteiskuntaa.

Sähköinen materiaali:

Hyvis. Terveyttä ja hyvinvointia. Viitattu 1.4.2017. <http://www.hyvis.fi/etelasavo/fi/jarjestot/Sivut/Vertaistuki.aspx>.
Kansalaisareena. Viitattu 3.3.2017. http://www.kansalaisareena.fi/Vapaaehtoistyö_Suomessa_2010ja2015.pdf.
Rasion kaupunki. Viitattu 1.4.2017. <http://www.raisio.fi/>.
Sähköinen hyvinvointikertomus. Viitattu 1.4.2017. <https://www.hyvinvointikertomus.fi/#/document/preview/25753159>.
Tilastokeskus. Viitattu 3.3.2017. <http://www.stat.fi/>.

Lehtijutut Raisio Tiedottaa -lehdessä 08/16 ja 03/17

Ole hyvän puolella!

LÖYDÄ OMA TAPASI AUTTAA osoitteessa vapaaehtoistyö.fi

Raision vaakunassa on kuvattuna Pyhä Martti, joka leikkaa viitastaan palan antaakseen sen lämmöksi kerjäläiselle. Hyvän tekeminen on ollut Raisiossa arvossa pitkään ja hyvän tekijöitä on ollut runsaasti. Nyt hyvän tekemisestä halutaan tehdä entistä helpompaa. Uusi verkkopalvelu auttaa jokaista löytämään oman tapansa auttaa.

Raisiossa otetaan elokuun lopussa käyttöön avoimet vapaaehtoistyöt yhteen paikkaan kokoava sivusto. Sivusto löytyy osoitteesta vapaaehtoistyö.fi, missä voit selailla avoimia vapaaehtoistöitä tai rekisteröityä vapaaehtoistyöntekijäksi. Voit myös tarjota tai pyytää apua.

Vapaaehtoistyö voi olla kovin monenlaista. Se voi olla säännöllistä ja vuosikausia jatkuvaa tai kertaluontoinen parin tunnin aut-

tamisrupeama. Kaikki tavat ovat arvokkaita ja tarpeellisia.

Raisiossa hyvän puolella eli mukana vapaaehtoistyö.fi-palvelussa ovat Raision kaupunki, Raision seurakunta ja yhdistyksistä MLL, SPR ja Pelastakaa Lapset ry. Nämä kaikki tahot tarjoavat jatkossa omia vapaaehtoistöitään Vapaaehtoistyö.fi-palvelussa.

Vapaaehtoistyö.fi on yleishyödyllinen, ei-kaupallinen ja voittoa tavoittelematon vapaaehtoistöitä kokoava sivusto. Jos yhdistyksenne haluaa mukaan palveluun, lisätietoja antaa palveluohjaaja Minna Lehtinen (minna.lehtinen@raisio.fi, p.044 797 2394).

**Avoimet vapaaehtoistyöt yhdessä osoitteessa 25.8. alkaen:
www.vapaaehtoistyö.fi/raisio**

Hyvän puolella!

Vapaaehtoistyöllä iloa elämään

Salme Kangassalosta bingon vetämisessä parasta on nähdä vanhusten innostuminen, huumori ja iloisuus.

Raision seurakunta ja kaupunki sekä yhdistykset yhdistivät viime syksynä voimasna ja keräsivät Raision vapaaehtoistyöt yhden nettisivun alle. Vapaaehtoistyö.fi/raisio-sivustolla voit helposti tutustua tarjolla oleviin monipuolisiin vapaaehtoisiin ja ilmoittautua mukaan tekemään hyvää.

Hulvelassa bingoa Salmen johdolla

Salme Kangassalo aloitti Hulvelan Helmessä viime syksynä bingoavustajana ja joulukuussa bingoemäntänä. Bingo järjestetään ikäihmisille kerran viikossa ja pelaajia on keskimäärin 15.

- Bingoemäntänä toimiminen sopii minulle hyvin, sillä toiminta on säännöllistä eikä se ole liian sitovaa. Vapaaehtoistyön tekeminen vie aikaa vain runsaan tunnin viikossa, Salme kertoo.

Salme on tehnyt työuransa nuorten parissa, joten vanhusten kanssa työskentely toi vaihtelua ja oli uusi kiinnostuksen kohde.

Parasta bingon vetämisessä on nähdä vanhusten innostuminen, huumori ja iloisuus, kertoo Salme.

-Halusin eläkkeellä ollessa tehdä asioita, joita en kiireellisessä työelämässä kerennyt tekemään. Vapaaehtoistyö oli yksi niistä asioista. Nyt löysin juuri itselleni sopivan työn, Salme ajattelee.

Vapaaehtoistyö.fi-sivustolla on tarjolla paljon erilaisia vapaaehtoistöitä ja sivun käyttö on helppoa: työt on listattu ja otsikosta näkee selkeästi mihin työhön vapaaehtoista etsitään ja mikä on työn kohderyhmä sekä kesto. Salme kertoo olevansa samaa mieltä vapaaehtoistyö.fi-sivun helppokäyttöisyydestä ja ilmoittautui itsekin Hulvelan Helmeen työntekijäksi juuri sivuston kautta.

Heidin juttu on läksyvalmennus

Heidi Ojaranta huomasi viime syksynä lehdessä ilmoituksen vapaaehtoistyö.fi-sivustosta. Hän tutustui eri ”työpaikkoihin” ja kiinnostui läksyvalmennuksesta, joka on kaupungin perhepalveluiden lapsiperheille tarjoamaa palvelua.

Heidi Ojarannasta läksyvalmentajana toimiminen ollut antoisaa.

Läksyvalmennusta annetaan yksilöllisesti oppilaalle, jolla voi olla esimerkiksi keskittymisvaikeuksia ja läksyjen teko on hankalaa. Valmennus kestää keskimäärin kaksi kuukautta kerran viikossa tunnin ajan joko koululla tai kotona. - Halusin tehdä jotain erilaista ja saada uusia kokemuksia, joten kiinnostuin läksyvalmentajan tehtävästä, kuvailee Heidi lähtemistään vapaaehtoistyöhön.

- Vaikka en ole aikaisemmin työskennellyt lasten parissa, on tuntunut luontevalta olla läksyvalmentajana ja olen saanut hyvää palautetta. Olen pystynyt myös antamaan oppilaalle eväitä itsenäiseen työskentelyyn.

Läksyvalmennus onkin aina tavoitteellista. Silti se on tuntunut Heidistä antoisalta ja rennolta. Heidillä on tällä hetkellä jo toinen valmennettava menossa.

Syksyn läksyvalmennettava oli 3.-luokkalainen tyttö ja hänen äitinsä mielestä tällaisesta tuesta oli paljon apua ja hyötyä. Tytöllä oli ollut keskittymisvaikeuksia läksyjen kanssa, mutta läksyvalmennuksen päättymisen jälkeen tyttö on jaksanut yrittää enemmän ja tietää itse, milloin pitää tauon läksyissä ja jatkaa uudelleen sen jälkeen. Tytön itsensä mukaan yhteiset hetket Heidin kanssa mukavina ja hän meni mielellään läksyvalmennukseen. Äiti ja tytär ottaisivat mielellään läksyvalmennusta toisenkin kerran.

Vapaaehtoistyössä Heidiä on motivoinut valmennettavan edistyminen koulutyössä ja erityisesti toisen tukeminen. Läksyvalmentajan tehtävä on vahvistanut ajatusta työskennellä lasten ja nuorten parissa tulevana vuosina. Heidin mielestä olisi tärkeää huomata, kuinka tärkeä peruskoulu on tulevaisuuden ja elämässä pärjäämisen suhteen.

Lisätietoja

Läksyvalmennus: palveluohjaaja Minna Lehtinen, p. 044 797 2394

Hulvelan Helmi: geronomi Karoliina Haaksiluoto, p. 044 797 1424

www.vapaaehtoistyö.fi/raisio

- Sivusto kokoaa yhteen eri vapaaehtoistyötä tarjoavat ja tekevät tahot.
- Voit ilmoittautua vapaaehtois tehtäviin helposti.
- Työ voi olla kertaluontoista tai pitkäaikaista
- Hyödynnä omat taitosi ja kiinnostuksen kohteesi tekemällä hyvää